

# BETÆNKNING

AFGIVET AF

DET VED UNDERVISNINGSMINISTERIETS SKRIVELSE  
AF 28. JUNI 1957 NEDSATTE UDVALG

VEDRØRENDE

# DOMAINE PUBLIC PAYANT M.V.

BETÆNKNING NR. 244

1960

  
DET KONGELIGE BIBLIOTEK  
KØBENHAVN

1969/2045



## INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Udvalgets sammensætning m. v. . . . .	5
I. Indledning . . . . .	7
II. Den hidtidige behandling i de nordiske lande af spørgsmålet om indførelse af domaine public payant eller domaine d'état . . . . .	9
III. Domaine public payant og domaine d'état i udenlandsk lovgivning . . . . .	15
IV. Overvejelser i forbindelse med en eventuel indførelse i Danmark af domaine public payant eller domaine d'état . . . . .	17
1. Argumenter for og imod ordningerne . . . . .	17
2. Domaine public payant — domaine d'état . . . . .	18
3. Eneret . . . . .	19
4. Midlernes anvendelse . . . . .	19
5. Indtægter . . . . .	20
6. Administration . . . . .	21
7. Områder . . . . .	21
8. Udenlandske værker . . . . .	23
9. Tilbagevirkende kraft . . . . .	23
10. Blandede værker . . . . .	23
11. Skolebøger og værker til religiøs brug . . . . .	24
12. Beskyttede oversættelser og bearbejdelser af frie værker . . . . .	24
13. Udvalgets afsluttende bemærkninger . . . . .	24
V. Udkast til lov om benyttelse af visse litterære og kunstneriske værker . . . . .	26
Bemærkninger til lovudkastet . . . . .	27

## BILAG

1. Dansk Forfatterforenings skrivelse af 29. november 1956 til undervisningsministeren . . . . .	31
2. Forslag til lov om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker . . . . .	33



Efter at Dansk Forfatterforening havde rettet en henvendelse til undervisningsministeren om indførelsen af lovbestemmelser, der skulle tilgodese forfatterens og deres arvingers økonomiske interesser også efter udløbet — 50 år efter forfatterens død — af den forfatterretlige beskyttelsesperiode, nedsatte undervisningsministeriet under 28. juni 1957 et udvalg, der fik til opgave at foretage en undersøgelse af, hvorvidt der er behov for og praktisk mulighed for at gennemføre en ordning, hvorefter visse former for benyttelse af åndsværker, for hvilke den ophavsretlige beskyttelsestid er udløbet, belægges med en afgift til fordel for ophavsmandenes efterladte eller til fremme af almene kulturelle formål (Udvalget vedrørende *Domaine Public Payant* m. v.).

Til medlemmer af udvalget beskikkedes: Ekspeditionssekretær i undervisningsministeriet *W. Weincke* (formand).

Forfatteren *Hans Lyngby Jepsen*, som repræsentant for Dansk Forfatterforening. Direktøren for Det kgl. danske Musikkonservatorium, komponisten *Knudåge Riisager*, som repræsentant for Dansk Komponist-Forening.

Forfatteren *Mogens Lind* som repræsentant for Danske Dramatikeres Forbund.

Forfatteren *Kay Rostgaard-Frøhne*, som repræsentant for Dansk Revyforfatter- og Komponistforbund.

Professor ved Århus universitet, dr. jur. *Torben Lund*.

Som udvalgets sekretær beskikkedes sekretær i undervisningsministeriet *Erik Carlsen*.

Forfatteren *Mogens Lind* er senere afløst af forfatteren, redaktør *Johs. Lindskov Hansen*, som repræsentant for Danske Dramatikeres Forbund.

I anledning af henvendelser fra Den danske Forlæggerforening og Dansk Musikforlæggerforening vedrørende **repræsentation**

i udvalget udtalte undervisningsministeriet i en skrivelse af 25. maj 1957 blandt andet, at udvalgets hovedopgave skulle bestå i, „at foretage en nærmere bedømmelse ud fra administrative og juridiske synspunkter af visse forslag om indførelse af afgift på frie værker, som var forelagt undervisningsministeriet af Dansk Forfatterforening. Udvalget skal undersøge, om en ordning som den foreslåede eller andre lignende ordninger er praktisk gennemførlige, men skal ikke tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt en „*domaine public payant*“-ordning ud fra samfundsmæssige eller andre hensyn bør indføres. Såfremt undervisningsministeriet efter afslutningen af udvalgets arbejde tager spørgsmålet om indførelse af en sådan ordning under overvejelse, vil der naturligvis blive optaget forhandlinger herom såvel med forlæggerorganisationerne som med andre interesserede parter, herunder f. eks. koncertarrangører, teatre og statsradiofonien“.

Udvalget har samlet et omfattende materiale til belysning af, hvor store beløb der ville kunne forventes at indkomme under en eventuel afgiftsordning, og har, efter at have behandlet en række problemer i forbindelse med spørgsmålet om indførelse af en sådan ordning, drøftet et foreløbigt lovudkast med repræsentanter for Dansk Billedhuggersamfund (billedhuggeren *Hans Olsen* og landsretssagfører *Verner Nielsen*), Grafisk Kunstnersamfund (landsretssagfører *Verner Nielsen*), Malende Kunstneres Sammenslutning (maleren *Helge Nielsen* og landsretssagfører *Erik M. Goldschmidt*), Foreningen af danske Skolebogsforfattere og Dansk Oversætterforbund (lektor *A. Kragelund* og højesteretssagfører *Niels Alkil* for de to sidstnævnte organisationer). De pågældende repræsentanter har alle givet udtryk for interesse for tanken om etablering af en afgiftsordning.

**Endvidere har udvalget gjort Den danske**

Forlæggerforening bekendt med det foreløbige lovudkast, og man har haft lejlighed til med repræsentanter for foreningen (forlagsboghandler *Iver Jespersen*, forlagsboghandler *Lars M. Olsen* og højesteretssagfører *Gert Jessen*) at drøfte forskellige — især rent praktiske — problemer, som kunne

forventes at opstå ved gennemførelse af en afgiftsordning efter de i lovudkastet angivne retningslinjer.

På et afsluttende møde har udvalget herefter vedtaget den efterfølgende betænkning.

*København, i januar 1960.*

Johs. Lindskov Hansen

Hans Lyngby Jepsen

Torben Lund

Knndåge Riisager

Kay Rostgaard-Frøhne

W. Weincke  
(formand)

---

*Erik Carlsen*

## Indledning.

Den udvikling, der på reproduktionsteknikkens område har fundet sted siden bogtrykkunstens opfindelse, har ført til, at det i dag er almindelig anerkendt, at ophavsmanden til et litterært eller kunstnerisk værk må være udstyret med særlige rettigheder med hensyn til udnyttelsen af det åndsprodukt, han har frembragt. Spørgsmålet om, hvor længe disse rettigheder bør gå, har givet — og giver stadig — anledning til diskussion, men det erkendes dog i almindelighed, at ophavsmandens ret ikke kan være af en aldeles absolut karakter. Den må — ligesom f. eks. ejendomsretten til de materielle ting — være undergivet visse begrænsninger af hensyn til det samfund, som ophavsmanden lever og virker i.

Den mest iøjnefaldende af de indskrænkninger, der kendetegner ophavsretten af i dag, er dens tidsmæssige begrænsning. I næsten alle lande, hvis lovgivning indeholder bestemmelser om den ophavsretlige beskyttelse, ophører denne beskyttelse, når der er forløbet et vist åremål, som regel fra udgangen af ophavsmandens dødsår.

Som begrundelse for dette forhold har man undertiden henvist til, at ophavsmanden ikke kan have krav på ubegrænset beskyttelse, da han som skabende kunstner står i gæld til hele det kulturmiljø, der omgiver ham, således at dette miljø så at sige kan betragtes som delagtigt i det af ophavsmanden frembragte værk, jfr. således Knop „Åndsretten“ (1936) pag. 121.

Mere almindeligt er det dog at motivere den tidsmæssige begrænsning med de rent praktiske vanskeligheder, der ville være forbundet med anerkendelsen af en evigt varende ophavsret. Efter ophavsmandens død vil retten normalt gå over på flere personer som arvinger, og i løbet af nogle få generationer vil arvingernes antal let

kunne vokse til det uoverskuelige. En fastholden af eneretten ville under sådanne omstændigheder i realiteten kunne umuliggøre enhver anvendelse af værkerne.

I Danmark varer beskyttelsen som bekendt indtil 50 år efter ophavsmandens død, og dette er også i udenlandsk lovgivning det mest almindelige, jfr. tillige Bernerkonventionen af 1948 art. 7.

Der ligger naturligvis en vis vilkårlighed i valget af enhver bestemt tidsfrist, og ophavsrettens ophør efter 50-årsperiodens udløb kan ofte føles som en urimelighed. Desuden kan man rejse det spørgsmål, om de hensyn, der fører til, at man må lade den ved ophavsretsloven etablerede eneret ophøre efter de 50 år, virkelig også gør det nødvendigt at fratage ophavsmandenes arvinger enhver mulighed for at få del i det økonomiske udbytte af værkernes benyttelse.

Det er tanker af denne art, der har ført til, at man i en række lande har overvejet indførelsen af såkaldte *domaine public payant* eller *domaine d'état* ordninger. Efter *domaine public payant* systemet bliver værkerne principielt frie efter beskyttelsestidens udløb, men benyttelsen af dem udløser pligt til betaling af en afgift. *Domaine d'état* ordningen indebærer, at ophavsretten med hele sit indhold overgår til staten ved den ordinære beskyttelses ophør. For begge institutter vedkommende forudsættes det som regel, at de indkomne midler på den ene eller den anden måde skal anvendes til gavn for åndslivet.

Systemer som de omtalte er — som det vil fremgå af et senere afsnit af betænkningen — gennemført i en række lande, men det er dog stadig den altovervejende ordning, at værkerne, når beskyttelsestiden er gået, ganske frit kan udnyttes af alle og

enhver, kun med den i de fleste tilfælde gældende modifikation, at ophavsmandens ideelle ret (droit moral) må respekteres.

På konferencen i Bruxelles i 1948 til revision af Bernerkonventionen viste der sig imidlertid at være en vis interesse for spørgsmålet, hvilket resulterede i vedtagelse af en henstilling til Bernerunionens medlemslande af følgende ordlyd:

„Konferencen,

som anerkender, at det for en forbedring af de samtidige ophavsmænds eksistensvilkår og arbejdsmuligheder kan være af interesse, at man inddrager og til særlige støtte- og hjælpefond overfører så-

danne midler, som kan skaffes til veje, ved at den erhvervsmæssige udnyttelse af frie værker belægges med en moderat afgift,

og som påskønner det initiativ, der fra statslig eller privat side allerede i visse lande er taget i denne retning, udtaler det ønskemål, at man i alle lande, der råder over til formålet egnede institutioner, iværksætter en undersøgelse af, hvorvidt instituttet „domaine public payant" kan virkeliggøres efter de retningslinjer, som for hvert enkelt land måtte findes formålstjenlige."



## II.

### Den hittidige behandling i de nordiske lande af spørgsmålet om indførelse af domaine public payant eller domaine d'état.

#### I. Norge.

I indstillingen af 30. maj 1925 vedrørende lov om værn for åndsværker, afgivet af en komité med Ragnar Knoph som formand, stillede i § 31 forslag om oprettelse af et fond til fremme af den åndelige produktion og til understøttelse af ophavsmænd og deres efterladte. Fondets midler skulle bl. a. bestå i det økonomiske udbytte, staten oppebar ved at indtræde i ophavsretten til åndsværker i kraft af den arveret, som var tillagt staten ved forslaget § 14. Der var altså her tale om etablering af en domaine d'état ordning.

Forslaget var inspireret af en henvendelse fra den norske forfatterforening, som i en skrivelse til kirke departementet af 7. juni 1920 indtrængende havde fremhævet de økonomiske vanskeligheder, som norsk digtning havde at kæmpe med. Forfatterforeningen stillede i skrivelsen krav til lovgivningsmagten om, at de frie åndsværker for fremtiden blev gjort til genstand for økonomisk udnyttelse til bedste for det samlede åndsliv og ikke for den enkelte ophavsmænds efterladte.

Om grundlaget for kravet om en afgiftsordning udtalte det i komitéens indstilling: „... de som er ophavsmænd til samfundets åndelige verdier føler det som ubilligt, som en krenkelse av sin naturlige rett, at de ikke har full og hel enerett til å utnytte sitt arbeides økonomiske frukter, slik som andre produsenter har det. Ikke minst på bakgrunn av den krise, som åndslivet for tiden gjennomgår i økonomisk henseende, trer urimeligheten i den hittil gjeldende mangelfulde beskyttelse skarpt frem.

Og når kravet ikke formes som et forslag til evigvarende forfatterrett på op-

havsmannens og hans arvingers hånd, men isteden gjøres gjeldende i det samlede åndslivs navn og i en form som sikter på å la ophavsretten komme alle åndsprodusenter til gode, må heller ikke dette opfattes som et vilkårlig ønske, som den prekære økonomiske situasjon har avfødt, men som en dyp retts- og rettferdighetstanke, som på denne måte søker anerkjennelse i vår lovgivning."

Til støtte for ordningen avførte komitéen, at man først og fremmest ved dens hjelp kunne sette en stopper for, at en forfatters eller kunstners eftermæle blev forfusket ved, at hans værker blev udgivet i en forvansket eller uværdig skikkelse:

„Når staten innehar retten, og den beste sakkunnskap står til dens tjeneste, har man sikkert den største garanti som kan skaffes for at de afdøde kunstneres verker blir pietetsfullt behandlet, og den „moraliske" side av forfatterretten beskyttet. Dette anser komitéflertallet for å være en vesentlig fordel ved det her foreslåtte system, sammenlignet med de annetsteds fremsatte forslag om en „domaine public payant", som ikke skjenker den ideelle side av ophavsretten nogen opmerksomhet."

Men også fra et økonomisk synspunkt mente komitéen at måtte foretrekke den foreslåede ordning, som forventedes at give et større udbytte end et system med faste afgiftssatser, idet man ikke, når man arbejdede med faste satser skulle være i stand til at udnytte de økonomiske muligheder, som eneretssystemet frembød:

„Under en ordning av forholdet som den vi foreslår, vil avgiften — om man velger dette system — kunne avpasses efter de enkelte verker som det er tale om, og

samtidig som man høster de gevinster som det frembyr sig anledning til, vil en overdreven avgift ikke hindre at verdifulde men ulønnsomme verker på ny blir gitt ut."

Hertil kom, at staten i kraft af sin rådhedsret over værket kunne give en forlægger eneret til at udgive dette, hvilket skulle kunne billiggøre værket derigennem, at forlæggeren i kraft af eneretten kunne lægge sin produktion sikrere og fordelagtigere an, end når han måtte regne med at skulle konkurrere med andre forlæggere på et frit marked.

Komitéen erkendte, at ophavsrettens overgang til staten kunne medføre fare for misbrug i et uberettiget censurformåls tjeneste, men fandt dog, at risikoen var minimal, når varetagelsen af statens rettigheder og fondets midler — som det forudsattes — blev lagt ind under en institution med repræsentanter for den højeste sagkundskab i landet. Hertil kom, at censurfaren ikke kunne anses for særlig overhængende, når værket havde været frit tilgængeligt for almenheden i mindst 50 år, og det påpegedes, at statsmagten — selv uden at være indehaver af ophavsretten — nok i alle tilfælde ville vide at finde udvej for gennemførelsen af censur, såfremt den nærede ønske herom.

Forslaget blev kritiseret skarpt, særlig på grund af censurfaren, og blev ikke medtaget i den norske lov om åndsværker af 1930.

*Eilif Moe* er i en artikel i „Nordiskt Immaterielt Rättsskydd" for 1950 gået stærkt ind for et *domaine public payant* institut, eventuelt forbundet med en enereordsordning. Han udtaler pag. 233 ff.:

„Idet jeg da konstaterer at spørsmålet er i høy grad aktuelt og at en ordning i en eller annen form bør gjennomføres, skal jeg som en avslutning forsøke å trekke opp linjene for en eventuell ordning.

Når det skal velges mellom systemet *domaine public payant* og *domaine d'état* finner jeg at det første må være å foretrekke. Den ordning som er foreslått av åndsverklovkomiteén er ikke ønskelig. Selv om den omgis med så effektive garantier som angitt av Knoph står det allikevel ikke til å nekte at faren for censur er tilstede. Og med den innstilling til

censurfaren, som vi ikke minst i den senere tid er blitt vitne til, vil sikkert et forslag i denne retning støte på forbitret motstand. Dernest er det å befrykte at administrasjonen vil bli uforholdsmessig kostbar, når den helt skal undergis et særskilt organ.

En sådan administrasjon er da heller ikke nødvendig, idet de allerede eksisterende opphavsmannsorganisasjoner står fullt rustet til å overta såvel kontrollen som avgiftens oppkreving og dens fordeling. Den norske forfatterforening har allerede sitt forfatterfond, som forvalter biblioteksavgiften, de bildende kunstnere sitt „*droit de suite fond*" og komponistorganisasjonene har sitt fond, som eventuelt kan — med enkelte vedtektsforandringer — oppta de nye midler. Også i de øvrige nordiska land måtte en lignende ordning kunne gjennomføres, hvis den ikke alt er tilstede. Danmark har sitt kulturfond.

Avgiften — som nødvendigvis må differensieres efter de forskjellige arter rettigheter — kunne fastsettes av hver enkelt organisasjon med godkjennelse av staten. Det måtte også være anledning till dispensasjoner efter forholdenes art, likesom det selvsagt måtte kunne ytes bidrag til tiltak av almen interesse for åndslivet. Tvistespørsmål kunde henlegges til vedkommende departement eller annen institusjon, f. eks. i Norge det sakkynndige råd, som forutsettes å ville få innstillende myndighet hvor det gjelder departementets godkjennelse av avgifter m. v. og de forskrifter som forutsettes å ville bli fastsatt til utfylling av loven.

Et vanskelig spørsmål vil det kanskje bli å fastsette hvordan avgiften skal fordeles. Jeg tenker da i første rekke på forholdet til opphavsmannens nærmeste arvinger. Jeg henviser her til vad jeg foran har anført om det rettfærdige i, at også disse gis en andel i avgiften. Dette er f. eks. fastsatt i det franske lovutkast. Det er selvsagt at det bare bør bli tale om de nærmeste arvinger, enken og livsarvingerne f. eks. inntil barnebarn. Likeså bør testamentsarvingen være berettiget, hvor denne er en institusjon til fremme av åndslivet, hvad bl. a. er tilfellet med

Edvard Griegs fond. Om denne andel skal fastsettes i loven eller man kan innskrenke sig til i forskrifterne å gi instrukser i den retning og overlate det til vedkommende institusjons konduite å tilgodese rimelige hensyn kan diskuteres.

Også forvaltningen av de ideelle rettigheter kan trygt overlates de nevnte organisasjoner, som har størst adgang til kontroll og representerer den største sakkyndighet.

For å kunne forhindre at verkene fordyres til skade for verkenes spredning i brede lag kunde det institueres en ordning, hvorefter den forlegger som vil gå til utgivelse av et fritt verk ved forhåndsannmeldelse til et forlagsregister sikres en enerett i et visst antall år under forutsetning av at utgivelse finner sted innen en rimelig frist. Et sånt register vil kunne føres enten ved forleggerens egen organisasjon eller ved vedkommende opphavsmannsorganisasjon."

Under arbeidet med udkastet til en ny lov om ophavsret blev spørsmålet om indførelse af en domaine d'état ordning rejst påny, men der blev ikke i *betænkningen af 1950* optaget noget forslag om at indføre det pågældende institut. De norske delegerede udtalte i motiverne:

„De delegerte har drøftet spørsmålene påny, men har ikke funnet grunn til å oppta noen bestemmelse som de her nevnte. . . . Her skal bare nevnes at det ikke er mere nødvendig for staten enn for private å tre inn i opphavsretten for å kunne utgi verk som er falt i det fri."

Under en behandling i Stortinget i 1955 af en proposition om midlertidig lov om forlængelse af beskyttelsestiden for visse ophavsretlige rettigheder blev der ytret ønske om at få en udredning af problemstillingen vedrørende institutterne domaine public payant og domaine d'état. En sådan udredning blev givet af *Kirke- og undervisningsdepartementet* i en indstilling af maj 1958 efter at den norske forfatterforening nogen tid forinden til departementet havde indgivet et forslag til en lov om domaine public payant. I indstillingen udtaler departementet bl. a. følgende:

„Man har ikke noe å innvende mot den tanke som ligger til grunn for forslaget

om å innføre instituttet „Domaine public payant". Det ville være en rimelig ordning at „frie åndsverker" ble utnyttet til fordel for landets levende åndsliv. Enhver forfatter eller kunstner henter sin inspirasjon og sine ideer fra det kulturmiljø som omgir ham, og det ville være en retferdig ordning at utbyttet som hans verker ga etter at beskyttelsestiden var omme, tilfalt landets samlede åndsliv.

De forhold som fører til at departementet stiller seg tvilende overfor forslaget, er av praktisk art. Det vil bli meget vanskelig å finne fram til en retferdig avgiftsordning når det gjelder de forskjellige typer åndsverk. Selve administrasjonen av fondet vil bli kostbar, og kontrollen med virksomheten vil antakelig by på atskillige problemer. Forslaget gir ikke noen vurdering av de inntekter som et fond som nevnt skulle kunne påregne, men departementet antar at inntektene blir beskjedne sett i forhold til de oppgaver som skal løses, og de administrasjonsutgifter som vil påløpe. Hvis ikke fondet skal få store bevilgninger av statskassen, vil det gå meget lang tid før fondet har fått samlet tilstrekkelige pengebeløp til å komme i gang med arbeidet for åndslivet.

Departementet er således fremdeles av den oppfatning som man har gitt uttrykk for i den ovenfor siterte Ot.prp. nr. 22 — 1930 og finner derfor ikke å burde foreslå at det nedsettes en komité til å utrede spørsmålet om å innføre instituttet „Domaine public payant" her i landet."

Departementets indstilling blev godkendt ved kgl. resolution af 23. maj 1958.

## 2. Finland.

Et forslag fremsat i 1926 om en domaine d'état ordning, svarende til den i Norge af Knoph-komiteén foreslåede, blev ikke optaget i den finske åndsværkslov af 1927, og man har ej heller i betænkningen af 1953 til en ny finsk lov om ophavsret stillet forslag om indførelse af en afgiftsordning.

## 3. Sverige.

*Eberstein* har i en artikel i „Tidsskrift for Rettsvitenskap" 1927 (pag. 379) udtalt sig

imod tanken om at begrænse den hidtil frie adgang til udnyttelse af de ikke længere beskyttede værker. Han frygter, at såvel en domaine d'état som en afgiftsordning vil have skadelige virkninger. De vil medføre en fordyrelse af litteraturen, og domaine d'état ordningen vil kunne udnyttes til undertrykkelse af uønskede værker. I det hele taget fandt han, at samfundets store interesse i at bevare den immaterielle ejendom for almenheden gør det ønskeligt, at åndsværkerne efter en vis tid bliver frie.

*Sveriges forfatterforening* henstillede i en skrivelse af 25. juli 1936 til den svenske regering, at der blev truffet foranstaltninger til forebyggelse af, at litterære værker efter udgangen af beskyttelsestiden blev udgivet i forvansket form. Efter forfatterforeningens mening kunne en effektiv beskyttelse mod sådant misbrug kun opnås derved, at forfatterretten til de frie værker overgik til staten, og det fremhævedes særligt, at staten gennem en sådan ordning ville få indkomster, som kunne anvendes til stipendier og til forfatterunderstøttelser.

I et promemorie af 15. februar 1937 om dette forslag omtalte *Himmelstrand* bl. a. faren for censur og frarådede i det hele en gennemførelse af forslaget.

*I betænkningen vedrørende forslag til en ny ophavsretslov (1956)* gav ophavsretskommittéen udtryk for det standpunkt, at domaine public payant-systemet ikke burde indføres i Sverige. Den udtalte om spørgsmålet følgende:

„I vårt land synas de i den internationala diskussionen framfordra forslagen att genom en avgiftsbeläggning av eljest fria verk skapa en fond av forut nämnt slag icke ha vunnit nämnvärd anslutning. Enligt kommitténs mening skulle en sådan ordning också vara tämligen främmande for svensk rättsuppfattning. Institutet skulle innebära ett slags beskattning i visst syfte av de äldre verken, som i sista händ skulle drabba den bildingsökande allmänheten. I synnerhet skulle detta fremträda, om avgiftsbeläggningen utsträcktes även til de äldsta og klassiska verken, vilka aldrig varit föremål for upphovsmannarättsligt skydd. En sådan beskattning bor emellertid enligt kommitténs mening icke ifrågakomma; åt-

gärder for stod åt litteraturen och konsten, som det bor vara en självklar plikt for det allmänna att lämna, bora ingå som ett led i statens allmänna, over budgetten finansierade kulturpolitik. Det intresse till formån for systemet, som tidigare gjort sig gällande inom Bernunionen, synes ej heller — oaktat Brysselkonferensens uttalande i ämnet — numera vara for handen inom medlemsstaterna. Enligt kommitténs mening kan knappast komma ifråga att i vårt land infora systemet, och kommittén har icke ansett erforderligt att upptaga detsamma til närmare undersökning.”

#### 4. Island.

Der har ikke for udvalget foreligget oplysninger om, at man i Island skulle have haft planer om at indføre en afgiftsordning eller lignende.

#### 5. Danmark.

*Et af undervisningsministeriet i 1929 nedsat udvalg vedrørende revision af den dagældende lov om forfatter- og kunstnerret* udtalte om det heromhandlede spørgsmål følgende efter en kort gennemgang af visse andre landes stilling:

„Som det ses, drejer det sig her om en nydannelse i forfatterretten, der endnu ikke har vundet almindelig form eller anerkendelse. Der er ikke i den danske forfatterverden udelt tilslutning til tanken, og udvalget finder ikke at burde stille noget forslag på dette område.”

Udvalgets indstilling blev fulgt ved lovens gennemførelse, men det folketingsudvalg, der i 1933 behandlede lovforslaget, henstillede dog:

„... at der snarest bliver foretaget undersøgelse med en lovgivning for øje, hvorved staten efter udløbet af beskyttelsesfristen sættes i stand til at kræve en nærmere fastlagt mindre afgift for den i øvrigt frie offentliggørelse af værkerne. Det ved disse afgifter opstående fond tænkes anvendt til fordel for åndslivet, bl. a. til understøttelse for forfattere og kunstnere.”

Henstillingen var tiltrådt af udvalgets flertal (udvalget med undtagelse af de konservative).

*Vinding Kruse* har i et af ham udarbejdet forslag til en Nordisk Lovbog (1948) i § 24 i afsnittet om ejendomsretten til åndsværker optaget en bestemmelse om, at enhver efter udløbet af ophavsretsbeskyttelsestiden frit skulle kunne udnytte åndsværkerne mod betaling af en afgift til et fond. I bemærkningerne til forslaget udtaltes bl. a.:

„Ny er § 24, der fastslår en vis eftervirkning af den åndelige ejendomsret efter udløbet af nævnte 50-års frist.

Når man opgiver at lade den almindelige åndelige ejendomsret gælde i et længere tidsrum end 50 år efter frembringerens død og derved bevidst stiller frembringeren af åndsværker ringere end ejeren af legemlige genstande, skyldes dette forhold for en stor del, at den åndelige ejendomsret, efter som der henløber mere og mere tid efter forfatterens eller kunstnerens død, bliver vanskeligere og vanskeligere at administrere, idet arvingernes antal almindeligvis stadig tiltager og deres indbyrdes forhold bliver fjernere og fjernere, således at den praktiske formidling af den åndelige ejendomsret er forbundet med stedse større besvær. Det må erkendes, at dette forhold i høj grad taler for at lade forfatter- og kunstnerretten som en egentlig ejendomsret ophøre efter et vist tidsrum, men heraf følger naturligvis ikke, at der, som den nuværende lovgivning har valgt at gøre det, er grund til at lade den åndelige ejendomsret fuldstændig ophøre til dette tidspunkt, således at værkerne herefter henligger til almindelig og ganske gratis afbenyttelse for enhver. Tværtimod taler alle refærdighedshensyn for, at værkerne stadig betragtes som tilhørende forfatter- og kunstnerstanden i den henseende, at udnyttelsen af værkerne kun kan ske mod udredelse af en afgift til nævnte stand.”

*Hartvig Jacobsen* gik i sit værk „Ophavsretten” (1941) imod gennemførelsen af en afgiftsordning hovedsagelig ud fra det synspunkt, at ordningen vil indbringe for lidt i sammenligning med de administrative omkostninger. Forfatteren konkluderede efter en omtale af Den kulturelle Fond i følgende (pag. 289):

„Som forholdene herefter ligger i Dan-

mark, måtte indførelse af en domaine public payant vel ske i form af en udvidelse af den eksisterende kulturelle fond. Af det udviklede vil imidlertid ses, at spørgsmålet ikke er et ophavsretligt, men langt snarere et skattemæssigt. Både ophavsmænd og samfund må nøje overveje, om domaine public payant er den rette vej til at komme ophavsmændene til hjælp. I og for sig kræver disse ej heller mere end andre borgere „hjælp”, men de kræver og med rette, at lovgivningen sikrer dem den økonomiske udnyttelse af deres værker i alle retninger. Ophavsmændene bør ikke slå af på deres krav om en retfærdig ordning af ophavsretten under dennes varighed. Det er på dette område udviklingen af ophavsretten skal ske nationalt og internationalt, og det er her, ophavsmændens krav er stærkt. Det er også her, pengene ligger, da det er en kendsgerning, at meget få værker kan udnyttes økonomisk efter udløbet af 50 år fra ophavsmændens død.”

*Torben Lund* påpegede i „Billedkunsten i retlig belysning” (1944) pag. 230, muligheden for andre beskyttelsesfrister end de nuværende, såfremt disse kombineres med en domaine d'état:

„Såfremt dette institut indføres, kunne der meget vel være tale om en forkortelse af den nuværende beskyttelsesfrist, i hvert fald med hensyn til udarvingernes ret. Jeg minder her om den pag. 227 omtalte, i Haiti gældende lovregel, hvorefter retten varer i enkens levetid og til fordel for børnene i 20 år efter forfatterens eller kunstnerens død, for andre arvinger 10 år. Selv om disse frister er for korte, er selve systemet fristende, når det kombineres med en domaine d'état. Det er rimeligt at sikre kunstnerens uforsørgede efterladte, og til en vis grad også hans testamentsarvinger, andre arvingers ret bør efter en kortere tids forløb vige til fordel for den samlede kunstnerstands interesser.”

Den foran nævnte henstilling fra det folketingsudvalg, der i 1933 behandlede forslaget til lov om forfatter- og kunstnerret, er blevet fulgt i *den danske betænkning af 1951 om udkast til en ny lov om ophavsret*. På basis bl. a. af en undersøgelse af, hvilke beløb, der kunne antages at indkomme under en

ordning for bogudgivelse-ernes vedkommende udtaltes det i betænkningen:

„De danske delegerede har vedtaget ikke at optage nogen særbestemmelse desangående i lovudkastet, men dog at udtale, at de ser med nogen sympati på det norske forslag af 1925, der giver staten en egentlig eneret til værkerne efter den private beskyttelsesfrists udløb. Denne eneret kan overdrages til de forlag, der giver sig i kast med værkerne, og som således til gengæld for afgiften får den med eneretten følgende sikkerhed for ikke at komme ud for en konkurrerende udgave. Det bør måske i lovtæksten fastslås, at statens eneret kun må anvendes til at kræve en lav afgift, således at de populære udgaver af klassiske værker

ikke bliver udsat for en fordyrelse af nogen betydning.”

Det af undervisningsministeriet med betænkningen som grundlag udarbejdede *for-  
slag til lov om ophavsretten til litterære og  
kunstneriske værker* indeholder da heller ikke forslag om en afgiftsordning, idet man har foretrukket at lade spørgsmålet underkaste en særskilt vurdering med udgangspunkt i den af Dansk Forfatterforening i november 1956 i en skrivelse til undervisningsministeren fremsatte anmodning om, at der indføres bestemmelser, som tilgodeser forfatternes og deres arvingers økonomiske rettigheder også efter udløbet af en 50-års beskyttelsesperiode. (Forfatterforeningens skrivelse er optaget som bilag 1 til nærværende betænkning.)

### III.

#### Domaine public payant og domaine d'état i udenlandsk lovgivning.

1. Italien. Allerede ved eu lov af 7. november 1925 gennemførtes her en domaine public payant ordning, hvorefter der for værker, som kunne fremføres offentligt, herunder musikværker, skulle erlægges en afgift til staten på 5 pct. af den samlede indtægt ved fremførelsen eller af den del af indtægten, som svarede til værkets placering i den samlede fremførelse. En nyere lov af 22. april 1941 har i artikel 175 ff. gentaget og udvidet reglens område til også at omfatte værker, som er frie af andre grunde end som følge af, at beskyttelsestiden er udløbet, herunder værker som har fremmed oprindelsesland og som ikke nyder beskyttelse under de italienske love. Endvidere har 1941-loven udvidet afgiftserlæggelsen til også at omfatte salg af eksemplarer af litterære, videnskabelige og pædagogiske værker samt musikværker, der udgives i bogform; afgiften for disse værker udgør 3 pct. af salgsprisen. Den sidstnævnte afgift er dog ved aftale mellem de interesserede parter konverteret til erlæggelse af en fast årlig sum, hvilket der gives mulighed for i loven. Afgiften indkræves af Societa Italiana Degli Autori ed Editori, og udbyttet kommer ophavsmændenes organisationer til gode.

2. Spanien. Ved dekret af 17. juni 1937 og 22. juli 1938 er der oprettet et nationalt fond, hvortil der skal indbetales afgifter for benyttelsen af frie værker og værker af udenlandske forfattere, som ikke er lovligt repræsenteret i den spanske forfatterorganisation. Afgifterne for disse værker tilfalder staten, og der er ikke givet regler for deres anvendelse.

3. Uruguay har ved lov af 15. december 1937, artikel 40. ff. indført en domaine

public payant ordning. Afgiftens størrelse fastsættes af et særligt nævn, men der er ikke i loven optaget bestemmelser vedrørende midlernes anvendelse.

4. Rumænien har ved lov af 19. juli 1946 indført en afgiftsordning, bl. a. for benyttelse af frie værker. For benyttelsen af litterære værker erlægges en afgift på 5 pct. af salgsprisen, og ved teaterforestillinger erlægges en afgift på 2 pct. af indtægten ved fremførelsen (art. 66). Der findes ikke klare bestemmelser om anvendelsen af midlerne.

En nyere lov af 18. juni 1956 indeholder ikke tilsvarende bestemmelser, men har muligvis opretholdt instituttet, idet det af overgangsbestemmelserne fremgår, at tidligere ophavsretslove, der kan forenes med den nye, har fortsat gyldighed.

5. Czekoslovakiet. Ved lov af 22. december 1953 er der indført en domaine public payant ordning i forbindelse med oprettelsen af 3 kulturelle fonds for henholdsvis litteratur, musik og bildende kunst m. v. Disse fonds har til formål at fremme og støtte arbejdet med intellektuelle og kunstneriske opgaver gennem langfristede lån til ophavsmænd, stipendiattilskud m. v. Fondenes midler fremskaffes ad forskellige veje, bl. a. gennem domaine public payant ordningen.

6. Frankrig. Ved lov af 25. februar 1955 oprettedes et fond „La Caisse Nationale des Lettres”, som har til formål at støtte åndslivet i almindelighed, herunder at fremme udgivelse eller genudgivelse af værdifulde værker. Midlerne tilvejebringes fra forskellige kilder, og som den første nævnes i art. 5 en forlængelse af ophavsretstiden (på 15

år) til fordel for fondet, som indtræder i ophavsrettighederne, altså en *domaine d'état* lignende ordning.

7. Mexiko har ved lov af 29. december 1956 art. 69 indført en *domaine public payant* ordning, under hvilken der erlægges en 2 pct.s afgift af den samlede indtægt ved udnyttelsen af frie værker. Beløbene indbetales til den mexikanske forfatterforening og anvendes i overensstemmelse med visse i loven angivne retningslinier (art. 84) til fordel for forfatterne.

8. **Argentina** har ved lov af 3. april 1958 oprettet et nationalt kunstfond, hvis ind-

tægter særlig skal komme fra en *domaine public payant* ordning.

9. Jugoslavien indførte ved lov af 25. maj 1946 (§ 29 jfr. § 11) en *domaine d'état* ordning. 50 pct. af nettoindkomsten ved rettighedernes udøvelse skulle gå til fremme af landets kulturelle liv og resten anvendes som støtte til åndsarbejderne. Ordningen er nu ophævet ved den nye jugoslaviske ophavsretslov af 9. juli 1957, idet dog staten har bevaret sin ophavsret til visse værker af folkelig karakter. Provenuet herfra anvendes til fremme af kulturel virksomhed.



#### IV.

### Overvejelser i forbindelse med en eventuel indførelse i Danmark af domaine public payant eller domaine d'état.

#### 1. Argumenter for og imod ordningerne.

Forsøg har undertiden været gjort på at begrunde en afgiftsordning ud fra ophavsrettens „natur“ eller lignende. Således har Jean Vilbois i værket „Domaine public payant en matière de droit d'auteur“, (Paris 1929), søgt at fremstille denne ordning som et nødvendigt korrelat til ophavsmandens personligt ideelle ret. Vilbois' synspunkter er imødegået af Hartvig Jacobsen i „Ophavsretten“ pag. 282 ff.

Det er sikkert i dag almindelig erkendt, at det ikke er muligt, at give en begrundelse for de to systemer, der lader disse — eller ét af dem — fremtræde som en nødvendig konsekvens af ophavsretten. Der kan anføres argumenter for og imod ordningerne, og enhver afgørelse af, om den hidtidige frie adgang til benyttelse af frie værker skal falde bort, bør formentlig træffes efter en vurdering af disse argumenters vægt og rækkevidde.

Udvalget har ikke mandat til at foretage en sådan vurdering, men i det følgende skal kort redegøres for nogle af de forhold, der taler for de omhandlede retsinstitutter og for de væsentligste af de indvendinger, der kan rejses imod dem.

Til støtte for en domaine public payant ordning kan man, i den udstrækning, man lader afgifterne komme ophavsmandens arvinger til gode, fremføre lignende argumenter, som dem, hvormed man i almindelighed begrunder det forhold, at ophavsretslovgivningen sikrer arvingerne ret til det økonomiske udbytte af ophavsmandens værker i en periode af 50 år efter ophavsmandens død.

Når den ophavsretlige beskyttelse ikke bortfalder ved ophavsmandens død, må det antagelig ses som et udslag af, at lovgiv-

ningsmagten ved udformningen af beskyttelsesreglerne har draget en vis analogi fra ejendomsretten. Man har anset det for retfærdigt, at ophavsmanden så langt det er muligt stilles på samme måde som en ejer, bl. a. således at hans ret kan falde i arv. Denne retfærdighedsbetragtning har også gyldighed, når talen er om at indføre en domaine public payant, omend den måske nok gør sig gældende med mindre vægt jo længere man fjerner sig fra ophavsmandens dødsår.

For så vidt midlerne fra en afgiftsordning tænkes anvendt til fordel for andre end ophavsmandens arvinger, f. eks. som stipendier til samtidige ophavsmænd eller på anden måde til fremme af åndslivet, må ordningen naturligvis begrundes på anden måde. Man har her henvist til, at kunstneren ikke skaber sit værk i isolation, men i sin skabende virksomhed er påvirket såvel af samtidige åndsfæller som af fortidens skabende personligheder. Heraf følger, at forfatter- og kunstnerstanden i en vis forstand kan ansues som en enhed. Tanken, er i den norske indstilling af 1925 nærmere udformet på følgende måde:

„Den enkelte ophavsmanns solidaritet med sine fagfeller og hans avhengighet av det åndsmiljø, som omgir ham, erkjennes i våre dager av alle. Den enkelte forfatter og den enkelte kunstner står i ideel og ofte økonomisk gjeld til alle de andre, og det er derfor en rimelig tanke, at han avbetaler denne gjeld ved å la udbyttet av sine verker komme fellesskapet tilgode, når 50-års fristen er forbi.“

Til gunst for en domaine public payant ordning taler desuden under alle omstændigheder, at man ved hjælp af den vil kunne modvirke den konkurrence, som de rude-

vende ophavsmænd udsættes for gennem eksistensen af de frie værker. I forfatterforeningens henvendelse til undervisningsministeren af 29. november 1956 er dette forhold berørt for de litterære værkers vedkommende, idet der er gjort opmærksom på, at den afgiftsfri udgivelse ofte betyder en alvorlig konkurrence for nulevende forfattere og ganske særlig kan skabe vanskeligheder for debuterende forfattere, fordi forlæggerne har den afgiftsfri litteratur i baghånden at spille ud mod den unge forfatter, som fra en forretningsmæssig betragtning som regel fremtræder som en usikrere „investering”. Det nævnes også i forfatterforeningens henvendelse, at det under den nuværende ordning ofte ligefrem vil være ugørligt at få en afdød forfatters værker trykt i de sidste 10-15 år, inden 50-års fristens udløb. Ofte har man til gengæld set flere forlæggere samtidig kaste sig over en forfatters værker i det øjeblik 50-års perioden udløber, således at en overfyldning af markedet finder sted.

De samme forhold, som i det foregående er fremdraget til støtte for en afgiftsordning, kan også anføres som begrundelse for *domaine d'état* ordningen.

Af modstanderne af tanken om at indføre *domaine public payant* eller *domaine d'état* er der henvist til den utvivlsomme værdi, det har for samfundet, at åndsværkerne efter en tids forløb står gratis og uhindret til almenhedens rådighed. I næsten alle lande opfattes denne frihed som det naturlige modstykke til hovedreglen om ophavsmandens ubetingede eneret til sit værk og som et udtryk for, at også denne ret må finde sig i at begrænses og beskæres under hensyn til det hele samfunds krav, således som det er sagt i det norske Kirke- og undervisningsdepartements udtalelse i forbindelse med Odeltingsproposition nr. 22 — 1930. Ud fra dette synspunkt må man modsætte sig enhver foranstaltning, der vil virke i retning af en fordyrelse af de hidtil frie åndsværker.

Det er i denne sammenhæng også gjort gældende, at udgivelser af den klassiske litteratur er en så lidet lukrativ forretning, at man må forudse, at sådanne udgivelser helt bortfalder eller i hvert fald indskrænkes betydeligt, hvis de i fremtiden skal belastes med afgifter. Følgen vil da blive, at det offentlige må træde til med tilskudsydelse

i de tilfælde, hvor kulturelle interesser kræver, at udgivelserne desuagtet finder sted.

Endvidere er det anført, at gennemførelsen af en afgiftsordning eller en *domaine d'état* vil være forbundet med betydelige praktiske vanskeligheder, og at administrationen vil blive for kostbar i sammenligning med de forholdsvis beskedne beløb, der kan forventes at indkomme.

Imod planerne om at anvende afgifterne til ydelse af stipendier til ophavsmænd eller til andre foranstaltninger, der i almindelighed kan virke til fremme af åndslivet, kan indvendes, at til de opgaver, man her ønsker at løse, bør der ydes bidrag af alle landets skatteydere og ikke specielt af de befolkningsgrupper, som i særlig grad køber bøger, går i teatret, til koncerter o. s. v.

Endelig er der for så vidt angår *domaine d'état* peget på den med dette system forbundne fare for misbrug i et uberettiget censurformåls tjeneste, ligesom man mere i almindelighed har hævdet den opfattelse, at offentlige organer ikke egner sig til at administrere ophavsrettigheder.

## 2. *Domaine public payant* — *domaine d'état*.

Som det fremgår af oversigten foran i afsnit III har så godt som alle de lande, der har indført begrænsninger i adgangen til den hidtil frie udnyttelse af de frie værker, foretrukket *domaine public payant*, idet kun Jugoslavien i en periode har benyttet *domaine d'état* instituttet. Ordningen i Frankrig kan kun betegnes som en *domaine d'état*-lignende ordning, idet La Caisse Nationale kun er indehaver af ophavsretten i et begrænset antal år.

*Domaine d'état* blev dog også foreslået i den norske indstilling af 30. maj 1925 ligesom det var denne løsning, der blev udtalt nogen sympati for i den danske betænkning af 1951. I den norske indstilling anførte man til støtte for *domaine d'état*, at man herigennem bedst kunne tilgodese den ideelle side af ophavsretten, ligesom ordningen forventedes at ville indbringe størst økonomisk udbytte, fordi afgiftens størrelse ville kunne afpasses efter de enkelte værker (jfr. foran pag. 9-10).

Hvad angår det første argument: varetægelse af de ideelle rettigheder, er dette uden relevans her i landet, hvor undervisningsministeriet allerede efter gældende ret kan gribe ind overfor krænkelse af de ideelle rettigheder. Det andet argument er vanskeligere at imødegå, da man savner materiale til en sammenlignende bedømmelse men så meget synes dog klart, at et system, hvorefter man i hvert enkelt tilfælde skal tage stilling til afgiftens størrelse, sandsynligvis med deraf følgende langvarige forhandlinger, må medføre en stærkt øget administration i forhold til et system som *domaine public payant*, hvor man som hovedregel arbejder med faste afgiftssatser.

Når man i den danske betænkning gik ind for *domaine d'état* skyldtes det navnlig ønsket om gennem tilrettelæggelsen af en eneret at give kompensation for afgiftserlæggelsen. Dette hensyn taler dog næppe på afgørende måde for en *domaine d'état*, jfr. nærmere bemærkningerne neden for under punkt 3.

Modstandere af *domaine d'état* har særligt fremhævet, at denne ordning giver mulighed for misbrug fra statsmagts side i uberettigede censurformåls tjeneste. Man bør naturligvis ikke overdrive betydningen af dette argument, men det lader sig på den anden side ikke bestride, at systemet åbner mulighed for en sådan censurvirkosomhed, og dette i sig selv kan under visse omstændigheder være uheldigt. F. eks. vil eksistensen af en censuradgang i en storpolitisk krisesituation kunne stille statsmyndighederne svagt overfor pression udefra. Det var da også censurspørgsmålet, der kom til at stå i centrum under den heftige debat, som opstod i Norge efter fremkomsten af det Knophske *domaine d'état* forslag, og det var frygten for censur som væsentligt var medvirkende til, at dette forslag ikke blev gennemført.

Når de foran nævnte momenter tages i betragtning, og når det erindres, at man gennem en fleksibel *domaine public payant* ordning med graduerede satser, kan opnå de samme fordele som med en *domaine d'état* må man, såfremt der her i landet skal indføres en ordning, der begrænser den hidtil frie adgang til benyttelse af ubeskyttede værker, utvivlsomt foretrække *domaine public payant*.

### 3. Eneret.

Over for påstanden om, at en *domaine d'état* ordning — ligesom en *domaine public payant* — ville medføre en fordyrelse af åndsværkerne, hævdede Knoph, at dette ikke nødvendigvis behøvede at blive tilfældet, idet f. eks. en forlægger gennem den eneret, han ville få tillagt, kunne lægge sin produktion sikrere og fordelagtigere an, end det ville være muligt under en ren afgiftsordning, hvor han jo måtte imødesee konkurrence fra andre forlæggere på et marked, der var helt frit.

Men også *domaine public payant* instituttet kan man give en sådan udformning, at der åbnes mulighed for at meddele en forlægger, en teaterdirektør eller andre eneret til at benytte et frit værk, og spørgsmålet rejser sig derfor, om man bør kombinere instituttet med en sådan mulighed for eneret.

Udvalget anser det imidlertid for tvivlsomt, om der vil kunne opnås en billigørelse af værkerne ved hjælp af eneretstilDELINGEN. Det er tænkeligt, at opretholdelsen af den frie konkurrence snarere vil virke i denne retning. Gennem de drøftelser, man har haft med repræsentanter for Den danske Forlæggerforening, har man desuden fået det indtryk, at danske forlæggere i givet fald ikke vil være interesseret i en eneretsbeføjelse, som man anser for uheldigt konkurrencebegrænsende. Udvalget er under hensyn hertil ikke stemt for at kombinere et *domaine public payant* institut med en eneretsordning.

### 4. Midlemes anvendelse.

*Domaine public payant* ordningen har sin klareste begrundelse deri, at den åbner mulighed for en mildnelse af den strenge regel om ophavsrettens fuldstændige bortfald efter 50-års periodens udløb. Ser man på ordningen ud fra dette synspunkt, er det åbenbart, at de indkomne afgifter principielt bør tilfalde arvingerne efter de ophavsmænd, hvis værker er benyttet.

Det ses imidlertid let, at de samme praktiske hensyn som dem, der er til hinder for en evigtvarende ophavsret, fører til, at man må begrænse kredsen af de arvinger, som kan nyde godt af afgiftsordningen. Medens

f. eks. børn og børnebørn bør komme i betragtning, stiller det sig straks mere tvivlsomt med hensyn til oldebørn.

I de lande, som har indført en afgiftsordning, er det desuden det normale, at afgifter hidrørende fra benyttelsen af udenlandske værker, ikke tillægges arvingerne til disse værkers ophavsmænd. Der har i udvalget været enighed om, at man i tilfælde af en dansk afgiftsordning bør følge dette princip. Der må herefter tages stilling til spørgsmålet om, hvordan man skal forholde sig med de afgifter, der således ikke skal komme arvingerne til gode.

Inden for udvalget har man været af den opfattelse, at det må forekomme naturligt, at disse midler benyttes til ydelse af stipendier til nulevende danske ophavsmænd. En anvendelse af midlerne til mere almene kulturelle formål som f. eks. til fremme af udgivelser af værdifuld litteratur, som ellers ikke ville blive udgivet, har der derimod ikke i udvalget været stemning for at stille forslag om, idet man finder, at i den udstrækning, hvori der måtte være behov for støtte fra det offentlige til sådanne opgavers løsning, bør hjælpen ydes gennem normale offentlige tilskud.

### 5. Indtægter.

For at få et indtryk af, hvor store beløb en afgiftsordning vil kunne indbringe, har man indhentet oplysninger fra forlæggere, teatre og grammofonselskaber om, hvilke indtægter de pågældende virksomheder har haft i perioden 1952-1956, begge år inkl., fra værker af ophavsmænd, som ikke nyder ophavsretlig beskyttelse her i landet, enten fordi beskyttelsestiden er udløbet, eller fordi værkerne aldrig har været beskyttet. Undersøgelsens resultater viser kun tilnærmelsesvis, hvilke indtægter der kan forventes, idet ikke alle de adspurgte har svaret.

Endvidere har man fra Danmarks Radio indhentet oplysning om forholdet mellem beskyttede og ubeskyttede værkers opførelse i radio, for så vidt angår 1) seriøs musik, 2) såkaldt lettere musik, 3) oplæsninger etc. og 4) radio(fjernsyns)teatret.

Det herefter foreliggende materiale viser følgende:

#### a) Bogudgivelser.

Man har udbedt sig oplysninger vedrørende alle arter af bøger, d. v. s. skønlitterære såvel som faglige og videnskabelige, opslagsværker etc. Forespørgslen blev rettet til 52 forlag, hvoraf de 37 har svaret.

Over en periode af 5 år andrager udsalgsprisen for frie værker udsendt af de pågældende forlag lige ved 4 mill. kr., eller ca. 800 000 kr. årlig. Med en afgift udgørende 5 pct. af dette beløb skulle der altså herefter kunne indkomme ca. 40 000 kr. årlig.

Til sammenligning skal oplyses, at den for årene 1937-1941 foretagne underøgelse, som er omtalt i betænkningen af 1951 vedrørende udkastet til lov om ophavsret, viste en samlet udsalgspris for udgivelser af frie værker i 5-års perioden på i alt 2 009 305 kr. Rundspørget omfattede dengang 46 forlag.

#### b) Teateropførelser.

Man har udbedt sig oplysninger om de indtægtsbeløb, hvoraf forfatterhonorar skulle have været beregnet, såfremt det havde drejet sig om et værk af en beskyttet ophavsmand. Forespørgslen blev rettet til 14 teatre, hvoraf 9 har svaret.

Den indtægt, hvoraf en afgift kunne regnes, udgør for 5-års perioden ca. 7 mill. kr., hvoraf de 5 mill. kr. hidrører fra Det kgl. Teater. Til beløbet fra Det kgl. Teater knytter der sig visse usikkerhedsmomenter, navnlig hidrørende fra, at teatret tit har aftener, hvor det spiller forestillinger sammensat af frie og beskyttede værker. Tallet på de 5 mill. kr. vedrører kun helaftensforestillinger.

Med en 5 pct.s afgift skulle der — når de foran anførte tal lægges til grund — fra teatrene blive tale om et beløb på 70 000 kr. årligt.

#### c) Grammofonplader.

Den fonografiske Industri's Federation har afgivet et svar, omfattende 3 af de større grammofonselskaber og har oplyst, at hvis de pågældende selskaber i 5 års perioden skulle have betalt sædvanlig copyright afgift (8 pct. af udsalgsprisen ekskl. omsætningsafgift) af de frie værker, skulle de have erlagt 191 000 kr. årligt. Går man ud fra en 5 pct.s afgift, skulle der herefter kunne indkomme lige ved 120 000 kr. årligt.

d) Danmarks Radio har ladet foretage

en undersøgelse, omfattende programmer fra september måned 1957, idet man dog for dramatiske værkers vedkommende, hvor antallet af værker er forholdsvis lille, har inddraget hele finansåret 1956-57 i undersøgelsen. Afgrænsningen af lettere og seriøse musik er foretaget således, at man har henregnet de udsendelser, der har været henlagt under underholdningsafdelingen til den lettere musik, og de udsendelser, der har været henlagt under musikafdelingen, til den seriøse musik. Undersøgelsen viser, at for *musikkens* vedkommende er mindre end 10 pct. af, hvad der spilles af lettere musik, hentet fra frie værker. For anden musik udgør de frie værker derimod 64 pct. af det samlede repertoire.

For *andet end musik* viser undersøgelsen, at der benyttes mindre end 10 pct. litterært (ikke-dramatisk) stof fra frie værker. For de dramatiske værkers vedkommende drejer det sig i gennemsnit om ca. 25 pct.

## 6. Administration.

Denne kan naturligvis udøves gennem et i dette øjemed særlig oprettet fond til varetagelse af opkrævning og fordeling m. v. af de midler, der henhører under ordningen. Den mulighed frembyder sig imidlertid også, at man — som foreslået af Eilif Moe, jfr. foran pag. 10 — benytter sig af allerede eksisterende fond, f. eks. Den kulturelle Fond eller Dansk Forfatterfond.

Da en afgiftsordning vil indebære mulighed for afgifter fra flere forskellige ophavsområder, og da der utvivlsomt vil opstå problemer af særlig natur, såsom nedsættelse af afgiften i specielle tilfælde, fastsættelse af afgiftens størrelse ved værker sammensat af både frie og beskyttede bidrag m. v., synes det mest praktisk, at administrationen af ordningen henlægges til en særlig institution. Dette udelukker naturligvis ikke, at denne institution kan betjene sig af allerede eksisterende organer; tværtimod vil det falde naturligt, at den f. eks. overdrager Dansk Forfatterforening at varetage opkrævningen af afgifterne vedrørende bogudgivelser. (Dansk Forfatterforening oppebærer i forvejen biblioteksafgiften på Dansk Forfatterfonds vegne).

I fondets styrelse bør de interesserede

ophavsmandsorganisationer og undervisningsministeriet være repræsenteret, ligesom det antagelig bør overvejes at anmode en repræsentant for forlæggerne, teaterdirektørerne m. v. om at indtræde i styrelsen.

## 7. Områder.

I princippet bør en afgiftsordning omfatte alle arter af åndsværker og alle former for udnyttelse af sådanne værker, for så vidt udnyttelsen ville falde ind under ophavsretten, hvis der var tale om beskyttede værker. En nærmere gennemgang viser dog, at det på en række områder vil være vanskeligt eller u hensigtsmæssigt at søge ordningen gennemført:

a) *Udgivelser og oplæsning af litterære værker.*

*Forlagsudgivelserne* må sikkert siges at være det mest oplagte område for en eventuel domaine public payant ordning her i landet. En beskeden afgift, som den, man har i tankerne, vil næppe kunne påvirke bogfremstillingen eller bogsalget væsentligt. Der foreligger heller ikke for udvalget oplysninger, der tyder på, at afgiftsordningen i de lande, hvori den er gennemført, har ført til, at klassisk litteratur udgives i mindre omfang end tidligere. Hertil kommer, at de administrative vanskeligheder på dette felt er forholdsvis små, og også på anden måde er forholdene relativt ukomplicerede, således at man f. eks. nok kan tillade sig at arbejde med faste afgiftsatsers for de normale tilfælde.

*Radioen* betaler ifølge overenskomst en afgift til Dansk Forfatterforening for benyttelsen af de beskyttede litterære værker i radio og fjernsyn; der er næppe praktiske vanskeligheder ved på dette område at gennemføre en afgiftsordning overfor radioen, idet dette formentlig simpelthen kan gøres ved en forhøjelse af den nuværende afgift.

*Anden offentlig fremførelse* af litterære værker ved oplæsning på offentlige møder og sammenkomster m. v. ville det for så vidt være naturligt at pålægge en afgift, men kontrollen med, at afgifterne virkelig erlægges, ville antagelig være ret kostbar sammenlignet med, hvad afgifterne kunne tænkes at ville indbringe.

På gramfonflader benyttes i nogen udstrækning tekster af ikke beskyttede ophavsmænd, f. eks. tekster til ældre romancer og operaer. I et vist omfang benyttes også ældre dramatiske værker til gramfonindspilninger. Alt i alt spiller gramfonselekskabernes brug af ubeskyttede literære (herunder dramatiske) værker dog kun en relativ rolle.

#### b) Opførelse af dramatiske og musikdramatiske værker.

Det praktiske besvær ved gennemførelsen af en afgiftsordning er næppe større her end når det gælder bogudgivelserne. Det er imidlertid klart, at de økonomiske vanskeligheder, som teatrene i Danmark for tiden har at kæmpe med, opfordrer til en vis forsigtighed med hensyn til i den nuværende situation at pålægge teatrene nye byrder. Også det forhold, at flere af teatrene drives med støtte fra det offentlige, må tages i betragtning, idet dette jo er ensbetydende med, at det offentlige vil komme til at bære de udgifter, der påføres teatrene gennem afgiftsordningen, — i hvert fald i den udstrækning, hvori afgifterne ikke medfører forhøjelse af billetpriserne.

#### c) Musiklivet.

Komponisterne modtager deres betaling for den offentlige udførelse af beskyttede værker gennem institutionen KODA, idet der for enhver benyttelse af sådanne værker i radio, ved koncerter, på restauranter eller ved anden offentlig udførelse indbetales nærmere fastsatte afgifter til KODA.

For Danmarks Radios vedkommende udgør afgiften en vis del af radioens licensindtægt, og man nærer fra komponistside frygt for, at en forpligtelse for radioen til at erlægge afgift også for benyttelsen af de frie værker, vil føre til, at det bliver overordentlig vanskeligt for komponisterne ved fremtidige forhandlinger med radioen at få gennemført forhøjelser af afgiften for den beskyttede musik. *Domaine public payant* ordningen vil på denne måde komme til at virke til skade for de nulevende komponister.

Hvad angår anden offentlig udførelse af musik, f. eks. ved koncerter, offentlige møder og sammenkomster, i hoteller, restauranter o. s. v. anser man det for ret usandsynligt, at det vil være muligt fra de pågældende

brugere at opnå sådanne forhøjelser af afgifterne, at disse fuldt ud vil kunne dække forbruget af den frie musik. De foran for radioafgifternes vedkommende anførte betragtninger kan i øvrigt også gøres gældende her.

*Udgivelsen af frie musikværker* anses heller ikke at kunne indbringe beløb af væsentlig betydning.

Med hensyn til *grammofonindustriens brug af musik* kan anføres tilsvarende betragtninger som dem, der er gjort gældende for så vidt angår radioens musikbenyttelse.

Selv om man fra komponisternes side principielt støtter tanken om indførelse af en afgiftsordning, synes herefter overvejende grunde at tale for, at man i hvert fald ikke for tiden lader en sådan ordning omfatte musikværkerne.

#### d) Bildende kunst.

Såfremt en *domaine public payant* ordning indføres for så vidt angår forlagernes udgivelser, vil det være nærliggende også at lade ordningen omfatte afbildninger af frie kunstværker, hvad enten der er tale om afbildninger, der fremtræder som illustrationer, eller som udgives særskilt af kunstforlag. Dette vil formentlig ikke være forbundet med særlige praktiske vanskeligheder.

Kunstnernes organisationer har givet udtryk for interesse i en afgiftsordning, for så vidt angår seriefremstillede kunstgenstande. Det drejer sig her især om massefremstilling og salg af kopier eller reproduktioner af ældre maler- og billedhuggerkunst. Udvalget anser det i og for sig for rimeligt, at afgiftsordningen kommer til at omfatte denne form for benyttelse af kunstværker, men mener at der sandsynligvis vil opstå en del praktiske vanskeligheder ved gennemførelsen af en afgiftsordning på dette område, bl. a. vil kontrollen med afgiftspligtens overholdelse frembyde visse problemer.

#### e) Brugskunst, herunder arkitektur.

En afgiftsordning kunne tænkes gennemført med hensyn til afbildninger, men ville næppe føles naturlig på dette område. Det vil formentlig være den almindelige opfattelse, at ældre tiders bygnings- og møbelkunst uden indskrænkninger bør kunne gives ved afbildning.

Det må i det hele anses for tvivlsomt, om der er noget virkeligt behov for at lægge afgift på benyttelsen af værker af brugskunst efter den normale 50-års beskyttelses udløb.

#### f) Filmværker.

Fremvisningen af filmværker, efter at den for disse gældende 50-års beskyttelsesperiode er udløbet, spiller for tiden en så ringe praktisk rolle, at der næppe er anledning til at belægge den med afgift.

Et herfra forskelligt spørgsmål er det, om filmproducentens benyttelse af et frit værk som grundlag for en film eller som bestanddel af filmen bør medføre afgiftspligt. En stillingtagen til dette spørgsmål forudsætter bl. a. en nærmere undersøgelse af de praktiske vanskeligheder, som utvivlsomt vil være forbundet med her at tage afgiftsordningen i anvendelse, f. eks. med hensyn til fastsættelsen af afgiftens størrelse og afgørelsen af, hvem der skal betale.

#### S. Udenlandske værker.

Eilif Moe udtaler om dette spørgsmål pag. 234 (N.I.R. 1950):

„Av hensyn til den konkurranse de innenlandske verker vil møtes med av de utenlandske, hvis disse lates helt fri, vil det være meget som taler for å la ordningen også omfatte disse. Spørsmålet blir da hvordan en sãnn ordning vil stille sig i forhold til Bernerkonvensjonens pãbud om nasjonal behandling. Det rår endel meningsforskjell, om Bernerkonvensjonen omfatter domaine public payant. Ræstad mener at den det gjør, men den almindelige mening synes å være at den ikke gjør det.“

Selv om måske størstedelen af de frie værker, der udgives her i landet inden for bogudgivelsesens område er af dansk oprindelse, vil det økonomisk betyde meget at få også de udenlandske værker med under en afgiftsordning, således at der svares afgift for benyttelsen af disse værker. Tilsvarende gælder med hensyn til flere af de andre områder, som en afgiftsordning vil kunne komme til at berøre.

De fra udlandet kendte domaine public payant ordninger gælder sædvanligvis også for udenlandske værker. Det er udvalgets

opfattelse, at det samme bør være tilfældet, såfremt en afgiftsordning indføres i Danmark.

Som anført ovenfor under punkt 4 er det derimod ikke tanken, at afgifter hidrørende fra brugere af udenlandske værker skal komme de pågældende udenlandske interessenter til gode, idet afgiftsordningen er tænkt som en ren national ordning. Et tilsvarende arrangement er gennemført i henhold til de gældende udenlandske domaine public payant ordninger, og kan næppe anses for stridende mod Bernerkonventionen.

#### 9. Tilbagevirkende kraft.

Det norske forslag af 1925 lod kun staten indtræde i ophavsretten til værker af forfattere, som afgik ved døden efter lovens ikrafttræden. Man fandt denne bestemmelse hensigtsmæssig, bl. a. fordi man ønskede at sikre det foreslåede fond en tilpas beskedent start.

Eilif Moe går pag. 235 i den ovennævnte artikel i N.I.R. ind for at give en ordning tilbagevirkende kraft, i hvert fald således at den kommer til at omfatte alle værker, der fremtidig falder i det frie, selv om ophavsmanden er afgået ved døden inden lovens ikrafttræden.

Dansk Forfatterforening har i sin henvendelse til undervisningsministeren peget på konkurrencen fra den ældre litteratur, og skal en sådan konkurrence modvirkes, må samtlige frie værker inddrages under en afgiftsordning. Dette er også det normale i de udenlandske domaine public payant ordninger.

#### 10. Blandede værker.

I samleværker vil det ofte forekomme, at bidragene er dels frie og dels beskyttede. Dette forhold støder man også på i andre tilfælde, f. eks. når et værk af H. C. Andersen udgives med tegninger af en nulevende kunstner. Problemet om fordelingen af afgiften i sådanne situationer svarer til det, der under den nuværende retstilstand opstår f. eks. hvor det drejer sig om fordeling af honoraret for et værk af en nulevende forfatter og en nulevende tegner; man må her søge frem til en retfærdig deling af honoraret, og denne opgave må under en

afgiftsordning kunne overlades til styrelsen for det fond, som forudsættes oprettet til varetagelse af administrationen af afgiftsmidlerne. I tvivlstilfælde vil det være rimeligt at give mulighed for rekurs til et uvildigt nævn eller lignende.

#### 11. Skolebøger og værker til religiøs brug.

Efter loven af 26. april 1933 om forfatter- og kunstnerret anses det ikke for krænkelse af forfatterretten, såfremt der optages enkelte tidligere udgivne mindre digte eller musikværker eller enkelte af tidligere udgivne værker uddragne stykker, i læsebøger, skolebøger og i bøger til brug ved gudstjenester og møder, når der er hengået mindst 2 år fra udløbet af det år, i hvilket det benyttede værk første gang er udgivet.

I forslaget til den nye ophavsretslov er stillingen ændret derhen, at man, når 5 år er forløbet efter det år, da værket blev udgivet, kan optage mindre dele af litterære værker og musikværker eller sådanne værker af ringe omfang, i samleværker sammenstillet af bidrag fra et større antal ophavs-mænd, til brug ved gudstjenester eller undervisning. Der skal dog efter den nye lov betales vederlag til ophavsmanden.

Det er muligt, at man under en afgiftsordning bør tage et særligt hensyn til værker af den pågældende art, men det er vanskeligt på forhånd at tage stilling til, om det bør ske i form af fuldstændig fritagelse for afgiftsbetaling, når de frie frembringelser skal optages i sådanne værker. I en lov om indførelse af afgiftsordning bør der formentlig optages en bestemmelse, der giver undervisningsministeriet eller den administrerende myndighed mulighed for at dispensere fra afgiftspligten, hvor særlige grunde taler herfor.

#### 12. Beskyttede oversættelser og bearbejdelser af frie værker.

I tilfælde hvor et frit værk benyttes i en beskyttet oversættelse eller bearbejdelse, er værket i forvejen belastet med et honorar til oversætteren eller bearbejderen, og der kan være grund til i disse tilfælde at åbne mulighed for en nedsættelse af afgiften.

#### 13. Udvalgets afsluttende bemærkninger.

Som allerede omtalt falder det uden for udvalgets kommissorium at foretage den afvejelse af argumenterne for og imod en domaine public payant ordning, som bør gå forud for afgørelsen af, om dette retsinstitut bør søges indført i Danmark.

Man må indskrænke sig til en konstatering af, at de i udvalget repræsenterede organisationer af forfattere og komponister samt de øvrige grupper af ophavs-mænd, som udvalget har rådført sig med — herunder de bildende kunstnere — i princippet stiller sig positivt til tanken om en afgiftsordning for de frie værker, i det væsentlige ud fra det synspunkt, at man derigennem vil kunne afbøde de undertiden ellers hårdt virkende følger af ophavsrettens totale bortfald efter 50-års fristens udløb, samtidig med, at de nulevende ophavs-mænd får et middel i hænde til at modvirke konkurrencen fra de frie værker.

En afgiftsordnings gennemførelse vil dog støde på en del praktiske vanskeligheder, varierende i styrke efter de forskellige arter af værker og de forskellige udyttelsesformer. I det store og hele er disse vanskeligheder sikkert overvindelige, men det må på den anden side erkendes, at de på nogle områder vil gøre sig så stærkt gældende, at det utvivlsomt anbefaler sig at stille en gennemførelse af ordningen for disse områders vedkommende i bero, indtil yderligere undersøgelse er foretaget, og eventuelt indtil man har indvundet erfaringer fra praktiseringen af en afgiftsordning på områder, hvor de praktiske vanskeligheder spiller en mindre rolle.

Såfremt en afgiftsordning skal indføres, er der derfor efter udvalgets opfattelse adskilligt der taler for, at man i en kommende lov nøjes med umiddelbart at sætte ordningen i kraft inden for det felt, hvor de praktiske vanskeligheder skønnes at ville være mindst, nemlig for så vidt angår forlagsudgivelserne, og at man i øvrigt indskrænker sig til ved loven at bemyndige undervisningsministeren til at gennemføre afgiftssystemet på de øvrige i betragtning kommende områder.

Det er klart, at der vil kunne rejses indvendinger imod at give administrationen en bemyndigelse af denne udstrækning.



Heroverfor kan man imidlertid henvise til, at bemyndigelsen dog er begrænset til en iværksættelse efter forud angivne retningslinier af foranstaltninger, hvis principielle berettigelse forudsættes anerkendt ved vedtagelsen af den pågældende lov. Heri må også ligge, at afgiftsordningen bør etableres overalt, hvor det efter en nærmere undersøgelse måtte vise sig gennemførligt.

Skulle en bemyndigelsesordning alligevel støde på modstand, vil der naturligvis rent faktisk intet være i vejen for, at loven udformes på en sådan måde, at den alene kommer til at indeholde bestemmelserne om de områder, på hvilke afgiftsordningen straks kan sættes i kraft. Udvalget vil dog

understrege, at man principielt må foretrække, at en eventuel lovordning træffes således, at den kan opfattes som en godkendelse i almindelighed af *domaine public payant* tanken.

Udvalget har afsluttet sit arbejde med vedtagelsen af det i afsnit V indeholdte lovudkast med bemærkninger, affattet i overensstemmelse med de i det foregående anførte synspunkter.

Lovudkastet knytter sig ikke til den gældende forfatter- og kunstnerretslov, men til det forslag til lov om ophavsret til litterære og kunstneriske værker, som af undervisningsministeren i januar 1960 er fremsat i folketinget (bilag 2).

## Udkast

ta

### Lov om benyttelse af visse litterære og kunstneriske værker.

§ 1. Enhver, der ved hjælp af eksemplarer, der er fremstillet ved tryk eller lignende reproduktionsmetode, udgiver et litterært værk eller et værk af bildende kunst, for hvilket beskyttelsestiden i henhold til ophavsretslovgivningen er udløbet, eller som af andre grunde ikke nyder beskyttelse i Danmark, skal erlægge en afgift på 5 pct. af bogladeprisen for de solgte eksemplarer af værket. Ud gives værket i en beskyttet oversættelse eller bearbejdelse, udgør afgiften kun 2½ pct.

Afgift skal dog ikke svares i sådanne tilfælde, hvor ophavsmanden ikke i anledning af udgivelsen kunne have krævet vederlag, såfremt værket havde været beskyttet.

Undervisningsministeren kan, hvor særlige grunde taler herfor, efter indstilling fra styrelsen for det i § 3 omhandlede fond bestemme, at afgiften for en udgivelse eller for en bestemt art af udgivelser skal nedsættes eller helt bortfalde.

Med undervisningsministerens godkendelse kan ovennævnte styrelse træffe aftale med udgivere om, at afgiften erlægges i form af en fast årlig ydelse.

Afregning skal være foretaget senest den 30. september for afgifter, hidrørende fra salget i det nærmest forudgående kalenderår. Fondets styrelse kan i særlige tilfælde meddele dispensation herfra.

§ 2. Ved kgl. anordning kan det bestemmes, at afgift skal erlægges, også i andre end de i § 1 nævnte tilfælde af udgivelse af litterære eller kunstneriske værker (herunder musikværker), der af de dér omhandlede grunde ikke er beskyttede. Lige-

ledes kan det ved kgl. anordning bestemmes, at afgift skal erlægges ved offentlig fremførelse af de foran nævnte værker. De nærmere regler gives i anordningen.

Afgiftspligt kan dog ikke pålægges i tilfælde, hvor ophavsmanden ikke i anledning af udgivelsen eller den offentlige fremførelse kunne have krævet vederlag, såfremt værket havde været beskyttet.

§ 3. Afgifter i henhold til denne lov henlægges til et særligt fond, der stilles under en af undervisningsministeren beskikket styrelse, hvori de interesserede organisationer af ophavsmænd samt undervisningsministeriet skal være repræsenteret.

§ 4. Det påhviler fondets styrelse

- at drage omsorg for opkrævningen af de i §§ 1 og 2 omhandlede afgifter;
- at afgive indstilling til undervisningsministeren om nedsættelse eller bortfald af afgifter, samt eventuelt om formen for afgifterlæggelsen, jfr. § 1 stk. 3 og 4;
- at fordele de til fondet indkomne midler under iagttagelse af bestemmelserne i § 5;
- at udføre, hvad der måtte blive pålagt styrelsen ved den i § 2 nævnte anordning.

§ 5. De til fondet henlagte midler skal — efter fradrag af administrationsomkostningerne — anvendes til fordel for danske ophavsmænd eller disses arvinger efter nærmere af undervisningsministeren godkendte

retningslinier, der fastsættes af styrelsen for det i § 3 omhandlede fond.

Den del af de disponible midler, der hidrører fra benyttelsen af værker af danske ophavsmænd, skal i rimelig udstrækning komme disses enker, børn og børnebørn til gode. I øvrigt skal midlerne fortrinsvis anvendes som støtte til unge, talentfulde eller ældre, fortjente ophavsmænd.

§ 6. Tvilsspørgsmål med hensyn til afgiftens beregning kan af hver af parterne forlanges afgjort af det i § 54 i lov om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker omhandlede nævn. Nævnets afgørelser er endelige.

§ 7. Fondets styrelse eller en hvilken-somhelst institution eller sammenslutning, som styrelsen med undervisningsministe-

riets godkendelse har bemyndiget til at opkræve afgifter i henhold til denne lov, kan af enhver, der formodes at være afgiftspligtig, kræve de oplysninger, som findes nødvendige for afgørelsen af, om afgiftspligt foreligger eller for beregning af afgiften.

§ 8. Fondets regnskaber skal revideres af en af undervisningsministeriet udpeget revisor og decideres af ministeriet.

§ 9. Den, som forsætligt eller uagtsomt undlader rettidigt at betale en i denne lov eller i medfør af loven fastsat afgift, straffes med bøde. Bøderne tilfalder fondet. Undervisningsministeren har påtaleret. Sagerne behandles som politisager.

§ 10. Denne lov træder i kraft den

### **Bemærkninger til lovudkastet.**

#### *Indledning.*

Ved lov om ophavsret er der tillagt ophavsmanden til et litterært eller kunstnerisk værk en eneret til at fremstille eksemplarer af værket og til at gøre det tilgængeligt for almenheden. Dette sidste kan ske, ved at værket fremføres offentligt, eller ved at eksemplarer af værket udbydes til salg, leje eller lån eller på anden måde spredes blandt almenheden eller vises offentligt.

Eneretten består normalt i tidsrummet fra værkets frembringelse og indtil 50 år er forløbet efter udgangen af ophavsmandens dødsår. Værket er derefter frit og kan uden videre benyttes af alle og enhver, dog med respekt af ophavsmandens droit moral, jfr. ophavsretslovens §§ 3 og 30 stk. 3, og den ved lovens § 53 etablerede almindelige forpligtelse til ikke at ændre eller gøre værket tilgængeligt for almenheden på en sådan måde, at kulturelle interesser derved krænkes.

Ved de nu foreslåede lovbestemmelser sker der for så vidt ingen ændring i denne retstilstand. Værkerne skal stadig, når beskyttelsestiden er udløbet, kunne benyttes af enhver, men der pålægges brugerne en pligt til at betale en afgift for visse i lovforslaget nærmere angivne dispositioner over værkerne. I første omgang skal pligten til at betale afgift dog kun gælde indenfor et begrænset område,

nemlig med hensyn til forlagsudgivelse, men forslaget åbner mulighed for senere hen under afgiftspligten at inddrage både andre arter af værker, end dem der kan være genstand for forlagenes udgivelser, og andre former for benyttelse af værker end forlagsudgivelser.

Afgiftspligten kan i princippet pålægges, for så vidt angår alle de arter af værker, der omfattes af § 1, jfr. § 4, i ophavsretsloven, og dette gælder hvad enten værkerne benyttes i deres oprindelige skikkelse eller i ændret skikkelse, i oversættelse, bearbejdelse eller anden litterær eller kunstnerisk form. Forslagets regler om, at afgiftspligt kun kan indtræde ved udgivelse samt ved offentlig fremførelse af værkerne medfører dog, at ordningen kun får en meget begrænset praktisk betydning for kunstværkernes vedkommende.

Der skal ifølge lovudkastet ikke alene erlægges afgift, når det drejer sig om værker, for hvilke beskyttelsestiden er udløbet, men tillige for benyttelse af værker, „som af andre grunde ikke nyder beskyttelse i Danmark“. Hermed tænkes dels på de ældre værker, der aldrig har været beskyttelse undergivet, f. eks. værker fra den klassiske græske og latinske litteratur, dels på udenlandske værker af ophavsmænd, der ikke nyder beskyttelse i Danmark på grund af manglende international aftale

herom. Man har anset det for nødvendigt at medtage de to sidstnævnte grupper af frembringelser, idet man ellers gennem afgiftsordningen ville komme til at skade de værker, der er blevet frie på grund af beskyttelsestidens udløb, i konkurrencen med de øvrige frie værker.

*ad stk. 1. Til § 1.*

Ved bestemmelsen gennemføres en afgiftsordning for den benyttelse af de frie værker, der finder sted gennem forlagenes — herunder kunstforlagenes — udgivelse af ubeskyttede litterære værker og værker af bildende kunst.

Afgiftens størrelse er fastsat til 5 pct. af bogladeprisen for de solgte eksemplarer af værket. I sådanne tilfælde hvor værket udgives i en beskyttet oversættelse eller bearbejdelse, og udgivelsen af det pågældende værk altså i forvejen er belastet med en honorarudgift, skal afgiften dog kun udgøre 2½ pct.

Ved bogladeprisen må — ligesom ved beregningen af det almindelige forfatterhonorar — forstås prisen på hæftede eksemplarer af værket.

Det forekommer jævnlige, at en bog omfatter såvel frie som beskyttede værker. I så fald skal afgiften kun svares af den del af brutto indtægten ved salget, som svarer til de frie værkers placering iden samlede udgivelse.

Ved overvejelsen af, hvor stor en procent, der bør kræves i afgift, er man gået ud fra, at der bør være tale om en moderat afgift, d. v. s. en afgift, der ligger betydeligt under, hvad der normalt ydes i forfatterhonorar. Man er standset ved en afgift på 5 pct. En så lav afgift vil næppe virke væsentlig fordyrende eller hæmmende på udgivelsen af de ældre værker medens på den anden side formålet med afgiftsordningen med en endnu lavere procent næppe ville kunne nås.

Afgiftspligten er knyttet til selve udgivelsen, hvorved værket gøres tilgængeligt for almenheden. Den forudgående fremstilling af eksemplarerne er således ikke belagt med afgift, idet de særlige grunde, der har ført til at inddrage eksemplarfremstillingen under ophavsmandens eneret, ikke gør sig gældende, når talen er om en afgiftslov som den, der her stilles forslag om.

Afgiften skal svares af alle ikke-beskyttede litterære værker og værker af bildende kunst herunder udenlandske værker, der sælges her i landet. Medtagelsen af de udenlandske værker skyldes ønsket om ikke at favorisere disse på de danske værkers bekostning.

Det bemærkes herved, at det såkaldte gensidighedsprincip, som bl. a. Bernerkonventionen bygger

på, ikke kan antages at gælde, når talen er om en, domaine public payant ordning. Såfremt et andet lands afgiftsordning skulle medføre udbetaling af afgifter til danske ophavsmænd — hvilket man ikke kender eksempler på — bliver man ikke af den grund forpligtet til at lade en dansk afgiftsordning komme ophavsmænd fra det pågældende andet land til gode.

*ad stk. 2.*

I bestemmelsen udtales det ret selvfølgelig, at der ikke skal svares afgift i tilfælde, hvor ophavsmanden ikke ville have haft krav på vederlag, såfremt det havde drejet sig om et beskyttet værk.

I ophavsretslovens kapitel II er der givet regler om visse indskrænkninger i ophavsretten. I almindelighed fratager disse regler dog ikke ophavsmanden muligheden af at gøre et retligt krav på vederlag gældende, når det drejer sig om en udgivelse. Dog gælder det f. eks., at det er tilladt under visse betingelser at citere af et tidligere offentliggjort beskyttet værk, og på tilsvarende måde må et citat fra et frit værk kunne medtages i en udgivelse, uden at forlæggeren i den anledning bliver forpligtet til at svare afgift.

Udgivelse af de i ophavsretslovens kapitel I § 9 omhandlede offentlige aktstykker, såsom love og administrative forskrifter, der overhovedet ikke kan være genstand for ophavsret, kan heller ikke i noget tilfælde medføre afgiftspligt. En udtrykkelig bestemmelse herom har man anset for ufornøden.

*ad stk. 3.*

Den her optagne dispensationsbestemmelse, hvorefter undervisningsministeren, når særlige omstændigheder taler herfor, kan nedsætte afgiften eller helt lade den bortfalde, er hovedsagelig tænkt at skulle finde anvendelse overfor udgivelser, som man ud fra kulturelle synspunkter må tillægge ganske særlig værdi, f. eks. billigudgaver af klassiske værker.

Bestemmelsen kan anvendes ikke blot overfor enkelte udgivelser, men også i tilfælde af, at man ønsker at fritage bestemte grupper af udgivelser for afgift. Navnlig skolebøger og værker beregnet til brug ved gudstjeneste eller i det folkelige oplysningsarbejde kan formentlig her komme på tale.

Ministerens kan efter forslaget ikke på egen hånd dispensere fra afgiftspligten i henhold til stk. 1. Dette kan han kun gøre efter indstilling fra styrelsen for det fond, der påtænkes oprettet til administration af afgiftsordningen.

*ad stk. 4.*

Når man gennem nogen tids praksis har fået overblik over hvor store beløb, afgiftsordningen

indbringer pr. år, er det tænkeligt, at det kan fremstå som en for alle parter praktisk ordning, at der træffes aftale med forlæggerne om afgiftsbetalingens afløsning af et system, hvorefter forlæggerne eller grupper af disse erlægger en forud fastsat årlig sum til det i § 3 omhandlede fond. Man vil herved kunne undgå et ret stort kontrolarbejde og spare administrationsomkostninger. Den tilsvarende italienske afgiftslov af 1925 giver en lignende adgang til konvertering af afgifterne til en fast årlig ydelse — en adgang som de implicerede parter forlængst har benyttet sig af.

*ad stk. 5.*

Fristen for afregning af afgiften er den samme som den, der er fastsat i den mellem Dansk Forfatterforening og Forlæggerforeningen aftalte normalkontrakt.

### Til § 2.

Efter denne bestemmelse skal der ved kgl. anordning kunne træffes beslutning om etablering af en afgiftsordning også for andre former for benyttelse af frie åndsværker end den, der finder sted gennem forlagenes udgivelser af værkerne. Afgiftspligt kan indføres, dels for de udgivelser, der ikke omfattes af § 1, hvorved der særlig er tænkt på salget af grammofonplader, salg af seriefremstillede kunstværker og distribution af film, dels i alle tilfælde af offentlig fremførelse af værkerne, således teateropførelser, fremførelse af litterære værker eller musikværker på offentlige steder, f. eks. i restauranter eller ved koncertarrangementer, samt radioens og fjernsynets udsendelse af sådanne værker.

Når det foreslås ikke umiddelbart at lade afgiftsordningen træde i kraft på disse områder, er det fordi de praktiske vanskeligheder ved gennemførelsen formenes at blive betydeligt større, end når det gælder forlagsudgivelserne. På nogle felter er det muligvis ikke tilrådeligt at indføre en afgiftsordning netop for tiden. Og på andre områder vil der være behov for en mere differentieret ordning end den i § 1 foreslåede. Dette hænger tildels sammen med, at kredsen af de brugere, som en almindelig afgiftspligt ville berøre, frembyder et adskilligt mere broget billede end tilfældet er på forlagsudgivelsernes område, hvor der i det store og hele er tale om en erhvervsvirksomhed med et vist ensartet præg. Man har derfor anset det for hensigtsmæssigt, at ordningen på de her omhandlede områder ikke sættes i kraft, før mere indgående undersøgelser og forhandlinger mellem alle de implicerede parter har fundet sted. Det er også muligt, at man for visse benyttelsesformers vedkommende

ikke bør skride til indførelse af afgiftspligt, før man råder over et erfaringsmateriale fra praktiseringen af ordningen på andre felter.

Det forudsættes imidlertid, at afgiftsordningen søges gennemført overalt, hvor afgørende hindringer ikke stiller sig i vejen herfor.

Afgiftens størrelse vil være at fastsætte i anordningen og behøver ikke nødvendigvis at andrage de 5 pct., der er pålagt forlagsudgivelserne. I tilfælde, hvor der ikke er en umiddelbar salgspris at beregne afgiften af, f. eks. ved benyttelse i radio eller fjernsyn eller på restauranter, må afgiften sættes i relation til, hvad der allerede betales for de beskyttede værker under hensyn til forholdet mellem benyttelsen af beskyttede og ikke-beskyttede værker. Der bør dog i alle tilfælde være tale om en beskedent afgift, der ligger væsentligt under, hvad ophavs mændene ville kunne opnå ved benyttelsen af beskyttede værker.

### Til § 3.

Afgifterne skal efter denne bestemmelse indgå i et særligt fond under en styrelse, hvis medlemmer beskikkes af undervisningsministeren. Styrelsen skal omfatte repræsentanter for de interesserede ophavsmandsorganisationer samt en repræsentant for undervisningsministeriet, men i øvrigt er det overladt til ministeren at træffe afgørelse om sammensætningen.

Så længe afgiftsordningen kun skal gælde forlagsudgivelserne, vil det naturligvis i første række være forfatterne, hvis interesser vil blive berørt, men også for oversættere og bildende kunstnere vil ordningen kunne have betydning. Styrelsen kunne da f. eks. tænkes sammensat af en repræsentant for ministeriet, to for Dansk Forfatterforening, en for Oversætterforbundet og en repræsentant, udpeget af de bildende kunstneres organisationer. Muligvis kunne det herudover være rimeligt og hensigtsmæssigt i styrelsen at optage kulturelle personligheder, der ikke repræsenterer organisationer, samt en repræsentant for forlæggerne.

### Til § 4.

I bestemmelsen fastlægges fondsstyrelsens væsentligste opgaver.

Når det er pålagt styrelsen at drage omsorg for opkrævningen ligger heri, at styrelsen kan bemyndige andre institutioner til at opkræve afgifterne, jfr. også § 7. Det vil således kunne være en praktisk ordning, at det overlades Dansk Forfatterforening af opkræve afgifterne for bogudgivelserne. En tilsvarende opgave varetager foreningen i for-

vejen med hensyn til biblioteksafgiften, som den opkræver for Dansk Forfatterfond.

For så vidt musikværker inddrages under ordningen, vil det være nærliggende at søge opkrævningen overdraget til KODA.

#### Til § 5.

De afgifter, der indkommer til fondet, skal efter fradrag af administrationsomkostningerne anvendes til fordel for danske ophavsmænd eller disses arvinger. Når der tales om „danske“ ophavsmænd, er det ikke tanken hermed at begrænse kredsen til personer med dansk indfødsret. Vægten bør lægges på den litterære (kunstneriske) tilknytning, hvilket også stemmer med den praksis, der gælder inden for Dansk Forfatterfond for biblioteksafgiftens vedkommende.

*Afgifter, der hidrører fra benyttelsen af værker af danske ophavsmænd* bør udbetales til vedkommende ophavsmands enke, børn eller børnebørn, hvis sådanne forefindes. Med børn må sidestilles adoptivbørn. Der består dog ikke nogen absolut pligt for styrelsen til udelukkende at lade de pågældende afgifter komme de nævnte arvinger til gode, idet dette kun forlanges „i rimelig udstrækning“. Styrelsen får herved mulighed for at udøve et vist skøn og vil i tilfælde af, at brugen af en afdød ophavsmands værker indbringer meget betydelige beløb, kunne anvende en del af disse til de andre i § 5 omtalte formål. Denne adgang bør dog kun benyttes rent undtagelsesvis.

*Afgifter stammende fra benyttelsen af værker af udenlandske ophavsmænd eller værker af danske ophavsmænd, som ikke har efterlevende enke, børn eller børnebørn*, skal principielt anvendes som støtte til unge talentfulde eller ældre fortjente ophavsmænd. Efter formuleringen af § 5 stk. 2 er der dog mulighed for også at yde støtte til ophavsmænds efterladte, hvad enden beskyttelsen for ophavsmændenes værker stadig er effektiv, eller dette ikke er tilfældet. Eksempelvis vil de her omhandlede midler efter styrelsens bestemmelse kunne bruges til understøttelse af en nylig afdød forfatters enke.

Det er i øvrigt forudsat, at midler hidrørende fra benyttelsen af en bestemt art af værker skal gå til

ophavsmænd til samme art af værker, d. v. s. afgifter fra skønlitterære værker skal anvendes til støtte af skønlitterære forfattere o. s. v.

Der skal af styrelsen udarbejdes nærmere retningslinier for fordelingen, og disse retningslinier skal godkendes af undervisningsministeriet.

#### Til § 6.

Det i ophavsretslovens § 54 omhandlede nævn skal indenfor lovens område træffe endelig afgørelse i tilfælde af uenighed om fastsættelsen af vederlag til ophavsmænd i de såkaldte tvangslicenstillfælde, d. v. s. hvor et værk kan benyttes uden samtykke af ophavsmænd, men dog ikke uden at der ydes ham betaling. Medlemmerne af nævnet bliver personer, der er i besiddelse af særlig sagkundskab på de i betragtning kommende områder, men som ikke kan siges at repræsentere partsinteresser.

Til dette nævn har man fundet det naturligt også at henlægge den endelige afgørelse af de tvistigheder, som vil kunne opstå i forbindelse med den nærmere beregning af afgifterne i henhold til lovforslagets §§ 1 og 2, f. eks. i sådanne tilfælde, hvor der er tvivl om, hvilken placering det afgiftspligtige værk indtager i et samleværk eller om dets betydning sammenlignet med illustrationerne til et værk.

Det er alene spørgsmål som de ovennævnte, hvor der er tale om at bedømme et af fondsstyrelsen eller det opkrævende organ udøvet skøn, der kan afgøres endeligt af nævnet. Spørgsmål om den rette fortolkning af loven eller de i henhold til loven givne bestemmelser kan indbringes for de ordinære domstole.

#### Til § 9.

Denne bestemmelse beskriver de strafferetlige konsekvenser af overtrædelser af loven. I lighed med, hvad der almindeligvis gælder af afgiftslove, er reaktionen begrænset til bødeansvar, som ifaldes både i tilfælde af forsætlig og uagtsom overtrædelse.

Man har fundet det naturligt at lade eventuelle bøder tilfalde fondet.

Det er overladt til undervisningsministeren at træffe bestemmelse om påtalen.

*Til undervisningsministeren.*

Foranlediget ved statsministerens meddelelse i trontalen om, at forslag til en ny lov om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker kan forventes forelagt folketinget i indeværende samling, tillader Dansk Forfatterforening sig hermed høfligt og indtrængende at anmode ministeren om i det pågældende lovforslag at indføre bestemmelser, som tilgodeser forfatterne og deres arvingers økonomiske rettigheder også efter udløbet af den beskyttelsesperiode på 50 år, som er anført i § 40 i det udkast til lov om ophavsretten etc., som er udarbejdet af den af undervisningsministeriet i 1939 nedsatte kommission og offentliggjort i betænkningen 1951.

I de anmærkninger, som kommissionen af 1939 knytter til sit udkast til lov om ophavsretten, hedder det side 83:

„De danske delegerede har vedtaget ikke at optage nogen bestemmelse desangående i lovudkastet, men dog at udtale, at de ser med nogen sympati på det norske forslag af 1925, der giver staten en egentlig eneret til værkerne efter den private beskyttelsesfrists udløb.\*) Denne eneret kan overdrages til de forlag, der giver sig i kast med værkerne, og som således til gengæld for afgiften får den med eneretten følgende sikkerhed for ikke at komme ud for en konkurrerende udgave. Det bør måske i lovteksten fastslås, at statens eneret kun må anvendes til at kræve en lav afgift, således at de populære udgaver af klassiske værker ikke bliver udsat for en fordyrelse af nogen betydning. Såfremt den danske regering går ind for de her anførte tanker, kunne de måske realiseres i form af et særligt lovforslag, for ikke at sinke gennemførelsen af ophavsretsloven i øvrigt. Et sådant særligt lovforslag kunne eventuelt tillige indeholde den nedenfor under nr. 4 omhand-

lede afgift („droit de suite“). Begge afgifter kunne da kædes sammen i samme fond, eventuelt sammen med den allerede eksisterende „Dansk Forfatterfond“ . . .”.

Som det fremgår af dette citat af kommissionens anmærkninger, har denne haft sympati for tanken om, at en afgift af litterære værker ved statens formidling skulle komme forfatterstanden til gode også efter udløbet af 50-års beskyttelsesfristen. I 1933 afgav et dansk folketingsudvalg en flertalsbetænkning, som klart støttede en noget lignende afgiftsordning til fordel for forfatterstanden. Disse vidnesbyrd har overbevist os om, at der er en god baggrund for i det kommende forslag til lov om ophavsretten at søge optaget bestemmelser til gavn for forfatterne også efter 50-års periodens udløb — under den ene eller den anden form.

Dansk Forfatterforening ville — i fuld overensstemmelse med de tanker, der blev fremsat under en dagbladsbebat om disse spørgsmål for et årstid siden — foretrække, at det bestemmes, at de nære arvinger i direkte op- og nedstigende linje (forældre og børn) samt (den eventuelt sidstlevende) ægtefælle får arveret til det økonomiske udbytte af en afdød forfatters værker også ud over den nugældende 50-års grænse. Efter det halvtredsindstyvende år efter forfatterens død eller — dersom de nævnte nære arvinger lever ud over dette tidspunkt — da efter disse arvingers død, foreslås primært forfatterens rettigheder administreret af Dansk Forfatterforening eller af et statskontrolleret institut under Dansk Forfatterforening, således at indtægterne går til et fond, hvis midler tildeles forfattere samt børn og enker efter forfattere. Sekundært tilslutter Dansk Forfatterforening sig den oprindelig fra norsk side fremsatte tanke, der har vundet tilslutning fra dansk side:

\*) fremhævet af Dansk Forfatterforening.

at der oprettes et rent statsligt institut, som administrerer de opnåede indtægter, idet foreningen særligt anbefaler, at dette sker gennem den allerede eksisterende Dansk Forfatterfond.

Dansk Forfatterforening kan i øvrigt tilslutte sig den tanke, at afgiften på de af ordningen omfattede ældre værker ansættes lavere — f. eks. til halvdelen — end den til enhver tid sædvanemæssige for nutidig litteratur, idet man er enig i, at ordningen ikke bør afskrække forlæggerne fra at udgive klassisk eller ældre litteratur.

Som begrundelse for vort stærke ønske om gennemførelsen af en sådan ordning vil Dansk Forfatterforening gerne fremhæve navnlig følgende:

1. Det er i danske forfatterkredse en udbredt anskuelse, at det er urimeligt, at der skal være nogen tidsbegrænsning for de nære arvingers, navnlig børnenes og den efterlevende ægtefælles, ret til denne form for arv, og at i det hele taget kun rent praktiske grunde kan tale for, at arv af ret til økonomisk udbytte af litterære værker behandles på anden måde end enhver anden form for arv, som jo ikke pludselig fratages arvingerne efter en eller anden tidsfrists udløb. Det erkendes dog fra forfatternes side, at en ubegrænset videreførelse af denne specielle arveret ville kunne føre til en sådan opspaltning af arvelodderne efter mange års forløb, at det i mange tilfælde ville blive praktisk uigennemførligt eller administrativt meget vanskeligt at gennemføre forhandlinger om udgivelse af den afdøde forfatters værker. Det er dog kun tanken på sådanne praktiske vanskeligheder, som kan bevæge os til at fravige vort principielle standpunkt: at arv af ret til økonomisk udbytte af litterære værker i så høj grad som overhovedet gørligt må behandles på lige fod med anden form for arv.

2. Når nu sådanne praktiske grunde taler for, at den omhandlede specielle form for arv dog begrænses med hensyn til tid og/eller kreds af arvinger, må danske forfattere i hvert fald stærkt gå ind for den tanke, at en rimelig del af det økonomiske

udbytte ved offentliggørelsen af ældre litteratur må komme forfatterstanden i videste forstand til gode, således at nulevende forfattere, forfatterbørn og forfatterenker får adkomst til dette udbytte.

3. Også andre økonomiske hensyn gør sig gældende i denne forbindelse. Vel er det ikke forfatternes tanke på nogen måde at ville skade eller hæmme kulturens udvikling ved at fordyre udgivelsen af ældre litteratur, og Dansk Forfatterforening tilslutter sig derfor — som ovenfor anført — fuldt ud tanken om, at den procentsats, som bogforlæggere og andre udgivere skal betale, ansættes ret lavt. På den anden side må det forekomme urimeligt, når forlæggerne under den nugældende ordning er de *eneste*, som høster økonomisk fordel af udgivelsen af ældre litteratur — så meget mere som en sådan afgiftsfri udgivelse ofte betyder en alvorlig konkurrence for nulevende forfattere og ganske særlig kan skabe vanskeligheder for debuterende forfattere, fordi forlæggerne har den afgiftsfri litteratur i baghånden at spille ud mod den unge forfatter, som kynisk forretningsmæssigt betraget må være en usikrere „investering“.

4. Endelig skal det anføres, at under den nugældende ordning vil det meget ofte være ligefrem ugørligt at få en afdød forfatters værker trykt i de sidste 10-15 år inden 50-års periodens udløb. Gang på gang har man til gengæld set flere forlæggere på én gang kaste sig over en forfatters værker i det øjeblik halvtredsårsperioden udløber, således at markedet overfyldes på en måde, der betyder spild af materiale, kræfter og penge.

Således begrundet anmoder Dansk Forfatterforening derfor høfligst undervisningsministeren om snarest belejligt i folketinget at søge gennemført lovmæssige bestemmelser, som tilgodeser forfatternes og forfatterstandens økonomiske interesser i forbindelse med offentliggørelse af afdøde forfatters værker, specielt også efter udløbet af den nugældende tidsbegrænsede beskyttelsesfrist på 50 år.

*Således vedtaget enstemmigt i Dansk Forfatterforenings bestyrelsesmøde, den 14. november 1956.*

For DANSK FORFATTERFORENING

Hans Lyngby Jepsen.



## Forslag

til

### Lov om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker.

FremSAT den 15. januar 1960 af *undervisningsministeren*.

#### Kapitel I.

##### Ophavsrettens genstand og indhold.

§ 1. Den, som frembringer et litterært eller kunstnerisk værk, har ophavsret til værket, hvadenten dette fremtræder som en i skrift eller tale udtrykt skønlitterær eller beskrivende fremstilling, som musikværk eller sceneværk, som filmværk, som værk af billedkunst, bygningskunst eller brugskunst, eller det er kommet til udtryk på anden måde.

Kort samt tegninger og andre i grafisk eller plastisk form udførte værker af beskrivende art henregnes til litterære værker.

§ 2. Ophavsretten medfører, med de i denne lov angivne indskrænkninger, eneret til at råde over værket ved at fremstille eksemplarer af det og ved at gøre det tilgængeligt for almenheden, i oprindelig eller ændret skikkelse, i oversættelse, omarbejdelse i anden litteratur- eller kunstart eller i anden teknik.

Som fremstilling af eksemplarer anses også det forhold, at værket overføres på indretninger, som kan gengive det.

Værket gøres tilgængeligt for almenheden, når det fremføres offentligt, eller når eksemplarer af det udbydes til salg, leje eller lån eller på anden måde spredes til almenheden eller vises offentligt.

§ 3. Ophavsmanden har endvidere krav på at blive navngivet i overensstemmelse med, hvad god skik kræver, såvel på eksemplarer af værket som når dette gøres tilgængeligt for almenheden..

Værket må ikke ændres eller gøres tilgængeligt for almenheden på en måde, der er krænkende for ophavsmandens litterære eller kunstneriske anseelse eller egenart.

Sin ret efter denne paragraf kan ophavsmanden ikke frafalde, medmindre det gælder en efter art og omfang afgrænset brug af værket.

§ 4. Den, som oversætter, omarbejder eller bearbejder et værk eller overfører det til en anden litteratur- eller kunstart, har ophavsret til værket i denne skikkelse, men han kan ikke råde over det på en måde, som strider mod ophavsretten til originalværket.

Ophavsretten til et nyt og selvstændigt værk, som er frembragt gennem fri benyttelse af et andet, er ikke afhængig af ophavsretten til det benyttede værk.

§ 5. Den, som ved at sammenstille værker eller dele af værker frembringer et litterært eller kunstnerisk samlewerk, har ophavsret til dette, men hans ret gør ingen indskrænkning i ophavsretten til de enkelte værker.

§ 6. Har et værk to eller flere ophavsmand, uden at de enkeltes bidrag kan udskilles som selvstændige værker, har de ophavsret til værket i fællesskab. Enhver af dem kan dog påtale retskrænkelser.

§ 7. Som ophavsmand anses, når ikke andet er oplyst, den, hvis navn eller alment kendte pseudonym eller mærke på sædvanlig måde er påført eksemplarer af værket, eller opgives, når det gøres tilgængeligt for almenheden.

Er et værk udgivet, uden at ophavsmanden er angivet i overensstemmelse med stk. 1, kan udgiveren, hvis han er nævnt, og ellers forlæggeren, handle på ophavsmandens vegne, indtil denne bliver angivet på et nyt oplag eller ved anmeldelse til undervisningsministeriet.

§ 8. Et værk anses for offentliggjort, når det lovligt er gjort tilgængeligt for almenheden.

Det anses for udgivet, når eksemplarer af værket lovligt er bragt i handelen eller på anden måde spredt blandt almenheden.

§ 9. Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og andre offentlige aktstykker samt udtalelser og meddelelser fra offentlige myndigheder og organer er ikke genstand for ophavsret.

§ 10. Fotografiske billeder omfattes ikke af denne lov.

Beskyttelse efter lov om mønstre udelukker ikke ophavsret.

## Kapitel II.

### Indskrænkninger i ophavsretten.

§ 11. Af et offentliggjort værk må enkelte eksemplarer fremstilles til privat brug, men de må ikke udnyttes på anden måde.

Denne bestemmelse medfører ikke ret til at lade andre eftergøre brugskunst eller billedhuggerværker eller fremstille kunstneriske gengivelser af andre kunstværker, og heller ikke ret til at opføre bygningsværker.

§ 12. Det kan ved kgl. anordning tillades arkiver og biblioteker på nærmere i anordningen fastsatte betingelser til brug i deres virksomhed at fremstille eksemplarer af værker ved fotografering.

§ 13. Bygninger og brugsgenstande kan ejeren uden samtykke af ophavsmanden ændre, såfremt hensynet til deres praktiske anvendelighed eller tekniske grunde gør det påkrævet.

§ 14. Af et offentliggjort værk er det tilladt at citere i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet.

Med samme begrænsninger er det tilladt i kritiske og videnskabelige eller alment oplysende fremstillinger i tilslutning til teksten at gengive tidligere offentliggjorte kunstværker. Gengives i en alment oplysende fremstilling to eller flere værker af samme ophavsmand, har denne krav på vederlag.

§ 15. I aviser og tidsskrifter kan artikler om dagens religiøse, politiske eller økonomiske spørgsmål optages fra andre aviser eller tidsskrifter, når der ikke i disse er taget forbehold mod eftertryk.

Offentliggjorte kunstværker kan afbildes i aviser og tidsskrifter ved omtale af dagsbegivenheder. Dette gælder dog ikke værker, der er frembragt med henblik på gengivelse i aviser og tidsskrifter.

§ 16. I samleværker til brug ved gudstjeneste eller undervisning, sammenstillet af bidrag fra et større antal ophavsmænd, er det tilladt at optage mindre dele af litterære værker og musikværker eller sådanne værker af ringe omfang, når 5 år er forløbet efter udløbet af det år, da værket blev udgivet. I tilslutning til teksten kan også kunstværker og de i § 1, stk. 2, angivne værker gengives, når 5 år er forløbet efter det år, da de blev offentliggjort. Værker, der er udarbejdet til brug ved undervisning, må ikke uden samtykke fra ophavsmanden gives i et samleværk med samme formål.

Ophavsmanden har krav på vederlag.

§ 17. Inden for undervisningsvirksomhed er det tilladt ved lydoptagelse at fremstille eksemplarer af offentliggjorte værker til midlertidig brug ved undervisningen. De således fremstillede eksemplarer må ikke udnyttes i andet øjemed.

Bestemmelsen medfører ikke ret til direkte eftergørelse af grammofonplader eller bånd, fremstillet med salg for øje.

§ 18. Af udgivne litterære eller musikalske værker må fremstilles eksemplarer i blindskrift, ligesom eksemplarer af værkerne må affotografes til brug ved undervisningen på skoler for døve og talelidende.

§ 19. Når udgivne mindre digte eller dele af digte er sat i musik, må de som tekst til musikværket gengives i musikallier og frem-

føres offentligt, såfremt forbehold ikke er taget ved udgivelsen. Forfatteren har krav på vederlag.

Når et musikalsk værk fremføres med tekst, er det tilladt til brug for tilhørerne at gengive teksten i koncertprogrammer o. lign.

§ 20. Et udgivet værk, som ikke er et sceneværk eller filmværk, kan fremføres offentligt i følgende tilfælde:

- a. ved gudstjeneste;
- b. ved undervisning;
- c. ved lejligheder, hvor tilhørere eller tilskuere har adgang uden betaling, for så vidt fremførelsen af værker som de her omhandlede ikke er det væsentlige ved den pågældende foranstaltning, og denne ikke finder sted i erhvervsøjemed;
- d. ved lejligheder, hvor den, der udfører værket, eller — ved udførelse af flere — alle de medvirkende gør det vederlagsfrit, og fremførelsen sker i velgørende, folkeoplysende eller andet almennyttigt øjemed.

§ 21. Når fremførelse eller fremvisning af et værk indgår som led i en dagsbegivenhed, og denne gengives i radio, fjernsyn eller på film, kan korte afsnit af værket medtages ved gengivelsen.

§ 22. Har Danmarks Radio eller radiofonierne på Færøerne og i Grønland i medfør af aftale med en organisation, som omfatter en væsentlig del af danske ophavsmænd til en bestemt art af værker, ret til at udsende de af organisationen repræsenterede værker, må radiofonien mod ydelse af vederlag til lige udsende værker af tilsvarende art af ophavsmænd, som ikke repræsenteres af organisationen, for så vidt værkerne er udgivet, og ophavsmanden ikke har nedlagt forbud mod værkets udsendelse. Bestemmelsen gælder dog ikke for sceneværker.

Radio- eller fjernsynsforetagender kan til brug i deres udsendelser optage værker på bånd, film eller andre indretninger, der kan gengive dem, under forudsætning af at de har ret til at udsende de pågældende værker. Retten til at gøre således optagne værker tilgængelige for almenheden afhænger af de i øvrigt gældende regler.

Ved kgl. anordning kan der gives nærmere forskrifter om brugen og opbevaringen af optagelserne.

§ 23. Når et litterært eller musikalsk værk er udgivet, kan udgivne eksemplarer spredes videre eller fremvises offentligt. Dog kan musikallier ikke udlejes til almenheden uden ophavsmandens samtykke.

Der sker ikke ved bestemmelsen i stk. 1 nogen indskrænkning i forfatterens ret til vederlag for det gennem bibliotekerne og boghandlernes læsekredse stedfindende offentlige udlån af de pågældende forfatteres bøger, jfr. for folkebibliotekernes vedkommende lovbekendtgørelse af 16. april 1959 § 7, stk. 2. b.

§ 24. Forhandlinger i folketinget, kommunalbestyrelserne og andre valgte offentlige myndigheder, i retssager og på offentlige møder, som afholdes til drøftelse af almene spørgsmål, kan gengives uden ophavsmandens samtykke. Ophavsmanden har dog eneret til at udgive samlinger af sine egne indlæg.

§ 25. Når ophavsmanden har overdraget eksemplarer af et kunstværk til andre, eller værket er blevet udgivet, må eksemplarerne spredes videre, og værket må fremvises offentligt. Værket må også medtages i film eller fjernsyn, når gengivelsen af det er af underordnet betydning for filmens eller fjernsynsprogramrets indhold.

Kunstværker, som indgår i en samling, eller som udstilles eller udbydes til salg, kan afbildes i kataloger over samlinger eller i meddelelser om udstilling eller salg. Kunstværker kan også afbildes, når de er varigt anbragt på eller ved en offentlig plads eller færdselsvej, men er kunstværket hovedmotivet, og udnyttes gengivelsen erhvervs-mæssigt, har ophavsmanden krav på vederlag, medmindre det drejer sig om afbildning i aviser.

Bygninger kan frit afbildes.

§ 26. Bestemmelserne i dette kapitel gør ikke indskrænkninger i ophavsmandens ret i henhold til § 3 udover, hvad der følger af § 13.

Når et værk gengives offentligt i henhold til dette kapitel, skal kilden angives i overensstemmelse med, hvad dog skik kræver.

Værket må ikke uden ophavsmandens samtykke ændres i videre udstrækning, end formålet med gengivelsen kræver.

### Kapitel III.

#### Ophavsrettens overgang til andre.

##### *Almindelige bestemmelser.*

§ 27. Ophavsmanden kan med den begrænsning, der følger af § 3, helt eller delvis overdrage sin ret til at råde over værket. Overdragelse af eksemplarer indbefatter ikke overdragelse af ophavsretten. Har ophavsmanden overdraget en anden ret til at gøre værket tilgængeligt for almenheden på en bestemt måde eller ved bestemte midler, giver overdragelsen ikke erhververen ret til at gøre det på andre måder eller ved andre midler.

Om overdragelse af ophavsret i visse særlige henseender er der givet regler i §§ 32-42; disse bestemmelser kan fraviges ved aftale mellem parterne, for så vidt angår §§ 36 og 37 dog ikke til skade for ophavsmanden.

§ 28. Når ikke andet er aftalt, giver overdragelse af ophavsret ikke erhververen ret til at ændre værket.

Retten må heller ikke overdrages videre uden samtykke, medmindre den indgår i en forretning eller en forretningsafdeling og overdrages sammen med denne. Overdragelsen vedbliver at være ansvarlig for, at aftalen med ophavsmanden bliver opfyldt.

§ 29. Er der for retten til at råde over et værk aftalt vilkår, som strider mod god skik på ophavsrettens område, eller viser det sig, at aftalen fører til åbenbart urimelige resultater, kan den kræves ændret.

§ 30. Ved ophavsmandens død finder arvelovgivningens almindelige regler anvendelse på ophavsretten.

Ved testamente kan ophavsmanden med bindende virkning også for ægtefælle og livsarvinger give forskrifter om udøvelse af ophavsretten eller overlade det til en anden at give sådanne forskrifter.

Overtrædelse af disse forskrifter eller af bestemmelserne i § 3 kan i ethvert tilfælde påtåles såvel af den efterlevende ægtefælle som af enhver af ophavsmandens slægtninge i ret op- eller nedstigende linie, adoptivforældre, adoptivbørn eller søskende.

§ 31. Ophavsmandens ret til at råde over sit værk kan ikke være genstand for kredi-

torforfølgning, hverken hos ham selv eller hos nogen, til hvem den er overgået ifølge ægteskab eller arv.

Det samme gælder for så vidt angår kunstværker, som ikke er udstillet, udbudt til salg eller på anden måde godkendt til offentliggørelse, og med hensyn til manuskripter.

##### *Ret til offentlig fremførelse.*

§ 32. Har ophavsmanden overdraget retten til at fremføre et værk for almenheden, skal overdragelsen gælde for en tid af 3 år og ikke medføre eneret. Såfremt eneret er aftalt, kan ophavsmanden desuagtet selv fremføre værket eller overlade retten dertil til andre, hvis retten ikke er blevet benyttet i 3 på hinanden følgende år.

Disse bestemmelser finder ikke anvendelse på filmværker.

##### *Forlagsaftaler.*

§ 33. Ved en forlagsaftale overdrager ophavsmanden til forlæggeren en ret til gennem tryk eller lignende fremgangsmåde at mangfoldiggøre og udgive et litterært eller kunstnerisk værk.

Ejendomsretten til det manuskript eller andet eksemplar af værket, efter hvilket det skal gengives, forbliver hos ophavsmanden.

§ 34. Forlæggeren har ret til at udgive ét oplag, som ikke må overstige 2 000 eksemplarer af et litterært værk, 1 000 af et musikværk og 200 af et kunstværk.

Ved oplag forstås de eksemplarer, som forlæggeren lader fremstille på én gang.

§ 35. Forlæggeren er pligtig at udgive værket inden en rimelig tid og sørge for dets spredning i den udstrækning, hvori afsætningsforholdene og omstændighederne i øvrigt gør det muligt. Forsømmes dette, kan ophavsmanden — hvis han ikke ønsker at fastholde aftalen — hæve denne, beholde oppebåret honorar og kræve erstatning for skade, som ikke dækkes af honoraret.

§ 36. Selv om forlæggeren ikke har forsømt sin udgivelsespligt, kan ophavsmanden hæve aftalen og beholde oppebåret honorar, hvis værket ikke er udgivet inden 2 år, eller for musikværkers vedkommende

inden 4 år, efter at han har leveret fuldstændigt manuskript eller andet eksemplar, som skal mangfoldiggøres. Er et oplag udsolgt, og forlæggeren har ret til at udgive nyt oplag, gælder det samme, hvis forlæggeren ikke har udgivet det nye oplag senest 1 år efter, at ophavsmanden har fremsat krav herom.

§ 37. Forlæggeren er pligtig at sende ophavsmanden skriftlig opgørelse fra trykkeriet eller den, som ellers mangfoldiggør værket, over antallet af fremstillede eksemplarer.

Har ophavsmanden krav på honorar beregnet efter salget eller udlejningen i et regnskabsår, skal forlæggeren senest 9 måneder efter regnskabsårets udløb tilstille ophavsmanden en redegørelse for salget eller anden benyttelse i årets løb og for restbeholdningen ved årets udgang.

Efter fristens udløb kan ophavsmanden også ellers kræve opgivelse af restbeholdningen ved regnskabsårets udgang.

§ 38. Hvis et nyt oplag sættes i arbejde mere end 1 år efter, at det foregående blev udgivet, skal forlæggeren give ophavsmanden adgang til at foretage ændringer, som ikke volder uforholdsmæssige omkostninger eller forandrer værkets karakter.

§ 39. Før det eller de aftalte oplag er udsolgt, kan ophavsmanden ikke selv udgive værket eller lade det udgive i den form eller på den måde, som aftalen angiver.

Når 15 år er gået efter udløbet af det år, da udgivelsen af et litterært værk påbegyndtes, har ophavsmanden dog ret til at medtage det i en udgave af sine samlede eller udvalgte værker.

§ 40. Bestemmelserne om forlagsaftaler gælder ikke bidrag til aviser og tidsskrifter.

Bestemmelserne i §§ 35-36 gælder ikke bidrag til samleværker.

#### *Aftaler om filmatisering.*

§ 41. Når aftale er indgået om et litterært værks eller et musikværks benyttelse til fremstilling af et til offentlig forevisning beregnet filmværk, er den, der har erhvervet retten til at bruge værket på denne måde, pligtig inden en rimelig tid at indspille filmværket og sørge for, at det gøres til-

gængeligt for almenheden. Forsømmes dette, finder bestemmelserne i § 35 tilsvarende anvendelse.

Selv om erhververen ikke har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til stk. 1, kan ophavsmanden hæve aftalen og beholde oppebåret honorar, såfremt filmværket ikke er indspillet 5 år, efter at han har udført, hvad der ifølge aftalen påhviler ham.

§ 42. Overdragelse af ret til indspilning af et litterært eller kunstnerisk værk på film omfatter ret til ved hjælp af filmen at gøre værket tilgængeligt for almenheden.

Musikværker omfattes ikke af denne bestemmelse.

#### Kapitel IV.

##### Ophavsrettens gyldighedstid.

§ 43. Ophavsretten varer, indtil 50 år er forløbet efter ophavsmandens dødsår eller for de i § 6 omhandlede værker efter den længstlevendes dødsår.

§ 44. Når et værk er offentliggjort uden angivelse af ophavsmandens navn, alment kendte pseudonym eller mærke, varer ophavsretten, indtil 50 år er forløbet efter udgangen af det år, da værket blev offentliggjort. Består værket af flere dele, som efter deres indhold hører sammen, varer ophavsretten, i 50 år efter udgangen af det år, da den sidste del udkom.

Hvis ophavsmanden i løbet af det nævnte tidsrum bliver angivet i overensstemmelse med § 7, eller hvis det bliver oplyst, at han er død, før værket blev offentliggjort, regnes gyldighedstiden efter § 43.

#### Kapitel V.

##### Andre rettigheder.

§ 45. En udøvende kunstners fremførelse af et litterært eller kunstnerisk værk må ikke uden kunstnerens samtykke

- optages på gramfonplade, lydbånd, film eller anden indretning, der kan gengive den;
- umiddelbart udsendes i lydradio eller fjernsyn;
- på anden måde ved samtidig overføring ad teknisk vej gøres offentlig tilgængelig for en anden kreds end den, for hvilken kunstneren direkte optræder.

Er fremførelsen optaget som anført i stk. 1

punkt a), må den ikke uden kunstnerens samtykke overføres til anden indretning, der kan gengive den, førend 25 år er forløbet efter udgangen af det år, da fremførelsen fandt sted.

På optagelser, udsendelser og overføringer som nævnt i stk. 1 og stk. 2 finder bestemmelserne i § 3, § 11, stk. 1, § 14, stk. 1, §§ 17, 20 og 21, § 22, stk. 2 og 3 samt §§ 27-31 tilsvarende anvendelse.

§ 46. Grammofonplader og andre indretninger på hvilke lyd er overført, må ikke uden fremstillereens samtykke eftergøres, førend 25 år er gået efter udgangen af det år, da lydoverførelsen fandt sted. Som eftergørelse betragtes også det forhold, at optagelsen overføres fra en sådan indretning til en anden.

Reglerne i § 11, stk. 1, § 14, stk. 1, §§ 17 og 21 samt § 22, stk. 2 og 3 finder tilsvarende anvendelse.

§ 47. Når grammofonplader eller andre indretninger, på hvilke lyd er overført, inden for det i § 46 nævnte tidsrum anvendes til lydradio- eller fjernsynsudsendelse, har såvel fremstilleren som de udøvende kunstnere, hvis fremførelser gengives, krav på vederlag. Har to eller flere kunstnere samvirket ved fremførelsen, kan de alene i fællesskab kræve vederlag. De udøvende kunstneres ret kan over for radio- eller fjernsynsforetagendet kun gøres gældende gennem fremstilleren.

Bestemmelserne i §§ 14, stk. 1, 20 og 21 finder tilsvarende anvendelse. Med hensyn til de udøvende kunstneres ret gælder §§ 27-31 tilsvarende.

Bestemmelserne i § 47 gælder ikke for lydfilm.

§ 48. En lydradio- eller fjernsynsudsendelse må ikke uden radio- eller fjernsynsforetagendets samtykke udsendes af andre. Den må ej heller uden sådant samtykke affotograferes eller optages på grammofonplade, bånd, film eller anden indretning, ved hjælp af hvilken den kan gengives, eller i erhvervsøjemed gøres tilgængelig for almenheden.

Er en udsendelse optaget som i stk. 1 anført, må den ikke uden foretagendets samtykke overføres til en anden indretning, der kan gengive den, førend 25 år er forløbet efter udgangen af det år, da udsendelsen fandt sted.

Bestemmelserne i §§ 11 stk. 1, 14 stk. 1, 17, 20 og 21 samt i § 22 stk. 2 og 3 finder tilsvarende anvendelse.

§ 49. Kataloger, tabeller og lignende arbejder, der sammenstiller et større antal oplysninger, samt programmer må ikke eftergøres uden samtykke af den, som har frembragt dem, før 10 år er gået efter det år, da arbejdet blev udgivet.

Er arbejder af den nævnte art eller dele deraf genstand for ophavsret eller anden beskyttelse, kan denne også gøres gældende.

Bestemmelserne i § 11, stk. 1, og § 14 finder tilsvarende anvendelse.

§ 50. Pressemeldelser, som efter aftale leveres fra udenlandske nyhedsbureauer eller fra korrespondenter i udlandet, må ikke uden erhververens samtykke gøres tilgængelige for almenheden gennem presse, radio eller på anden måde, før 12 timer efter at de er blevet offentliggjort her i riget.

## Kapitel VI.

### Forskellige bestemmelser.

§ 51. Et litterært eller kunstnerisk værk må ikke gøres tilgængeligt for almenheden under en titel, et pseudonym eller et mærke, som er egnet til at fremkalde forveksling med et tidligere offentliggjort værk eller dets ophavsmand.

§ 52. På et kunstværk må kunstnerens navn eller mærke ikke anbringes af andre end ham selv, med mindre han har givet sit samtykke hertil.

Kunstnerens navn eller mærke må ikke i noget tilfælde påføres et eftergjort eksemplar; således at det kan forveksles med originalen.

§ 53. Når ophavsmanden er død, må ét litterært eller kunstnerisk værk ikke ændres eller gøres tilgængeligt for almenheden på en sådan måde, at kulturelle interesser derved krænkes.

Undervisningsministeren har påtaleret.

§ 54. Såfremt der ikke kan opnås enighed om størrelsen af vederlag i henhold til §§ 14, 16, 19, 22 og 47, kan hver af parterne forlange spørgsmålet endelig afgjort af

et af undervisningsministeren nedsat særligt nævn. Ministeren fastsætter de nærmere regler for nævnets virksomhed.

## Kapitel VII.

### Retsåndhævelse.

§ 55. Med bøde eller under skærpende omstændigheder med hæfte i indtil 3 måneder straffes den, som forsætligt eller uagtsomt overtræder:

de i kapitel I, jfr. kapitel II til værn for ophavsretten givne bestemmelser, reglerne i §§ 28 og 39, stk. 1, samt forskrifter givet i medfør af § 30, stk. 2,

de i kapitel V om andre rettigheder samt i §§ 51-53 givne bestemmelser.

På samme måde straffes den, der i den hensigt at sprede dem til almenheden eller at anvende dem til offentlig forevisning eller fremførelse indfører eksemplarer af værker eller af arbejder og frembringelser, der beskyttes i henhold til kapitel V, når eksemplarerne er fremstillet uden for riget under sådanne omstændigheder, at en tilsvarende fremstilling her i riget ville have været strafbar i medfør af stk. 1.

Er overtrædelserne begået til fordel for et aktieselskab eller lignende, kan bødeansvar pålægges virksomheden som sådan.

Overtrædelserne påtales af den forurettede.

§ 56. Det tab, som forvoldes ved en forseelse som nævnt i § 55, kan kræves erstattet efter almindelige erstatningsregler. Er en ophavsmands ret eller en udøvende kunstners ret krænket forsætligt eller groft uagtsomt, kan retten desuden tilkende ham et pengebeløb som oprejsning for skade af ikke-økonomisk art.

Selv om den ulovlige handling er begået i god tro, kan den forurettede, om og i det omfang det skønnes rimeligt, kræve den ved handlingen indvundne fortjeneste udbetalt.

Ulovlig fortjeneste, som ikke tillægges den forurettede, kan, om og i det omfang det skønnes rimeligt, ved dommen inddrages i statskassen.

§ 57. Alle eksemplarer af et værk, som er fremstillet, indført eller gjort tilgængelige for almenheden her i riget i strid med denne lov, eller med forskrift meddelt i henhold til § 30 stk. 2, kan kræves inddraget ved dom til fordel for den forurettede, eller overdraget til ham mod et vederlag, der

ikke overstiger fremstillingsomkostningerne. Det samme gælder tryksatser, klichéer, forme og andet, som kan tjene til ulovlig fremstilling eller brug af værket.

I stedet for inddragning eller overdragelse kan den forurettede kræve, at genstandene helt eller delvis skal tilintetgøres eller på anden måde gøres utjenlige til ulovlig brug. Hvis betydelige økonomiske eller kunstneriske værdier herved ville gå tabt, kan retten efter omstændighederne tillade, at de fremstillede eksemplarer gøres tilgængelige for almenheden mod erstatning og oprejsning til den forurettede.

Bestemmelserne i denne paragraf kan ikke bringes i anvendelse over for den, som i god tro har erhvervet eksemplarer af værket til privat brug.

Inddragelse eller tilintetgørelse af bygninger kan ikke kræves.

## Kapitel VIII.

### Lovens rækkevidde.

§ 58. Denne lovs bestemmelser om ophavsret gælder alle værker af danske statsborgere eller af personer, som har hjemsted her i landet, samt værker af statsløse og flygtninge, der har deres sædvanlige opholdssted her i landet. Loven gælder endvidere for andre værker, såfremt de første gang er udgivet i Danmark, bygningsværker, der er opført her i landet, og kunstværker, der udgør dele af her beliggende bygninger.

Bestemmelserne i §§ 51-53 finder dog anvendelse på ethvert værk, som omtales i § 1.

§ 59. Bestemmelserne i § 45 og §§ 47 og 48 gælder for fremførelser og lydoptagelser samt lydradio- og fjernsynsudsendelser, som finder sted i Danmark. Bestemmelsen i § 46 finder anvendelse på enhver lydoptagelse.

Bestemmelserne i §§ 49-50 gælder alle frembringelser af danske statsborgere, personer, der har hjemsted i Danmark, og statsløse og flygtninge, der har deres sædvanlige opholdssted her i landet, samt frembringelser af selskaber, der har dansk bestyrelse og sæde i Danmark. Endvidere gælder disse bestemmelser frembringelser, som først er udgivet i Danmark.

§ 60. Under forudsætning af gensidighed kan ved kgl. anordning rækkevidden af lovens bestemmelser udvides i forhold til andre stater.

Ved kgl. anordning kan loven endvidere gøres anvendelig på værker, som først er udgivet af mellemfolkelige organisationer, samt på ikke udgivne værker, som sådanne organisationer har ret til at udgive.

§ 61. Loven gælder også værker, som allerede er genstand for ophavsret efter ældre love.

Eksemplarer, som er lovligt fremstillet før lovens ikrafttræden, kan fremdeles vises offentligt og spredes til almenheden, idet dog bestemmelsen i § 23 om udlejning af musikaler må iagttages.

§ 62. De i henhold til ældre lovgivning givne særlige privilegier og forbud forbliver i kraft.

§ 63. Denne lov træder i kraft 1. januar 1961.

Lov om forfatterret og kunstnerret nr. 149 af 26. april 1933 samt § 11, stk. 2 i lov nr. 215 af 11. juni 1959 om radiospredning ophæves. Henvvisninger i andre love til tidligere love om forfatterret og kunstnerret skal gælde de tilsvarende bestemmelser i denne lov.